

บทความปริทัศน์จากยุโรป : บันทึกโปแลนด์ รุจิรา บุญ-หลง

ฟ้าเริ่มสว่างเหนือริมฝั่งทะเลบอลติก

การนัดหยุดงานของกรรมกร และสตรีตัญญาเมืองตังสกับ 1980 ได้ชี้ชัดว่า คำขานของ โรซ่า ลุกเซมบวร์กเริ่มมีเสียงตอบรับแล้ว... โรซ่า ลุกเซมบวร์กได้เขียนไว้ (ในหัวข้อเกี่ยวกับการวิครอนประชาธิปไตยในรัสเซีย) ว่า “ถ้าปราศจากการเลือกตั้งทั่วไป... ถ้าปราศจากเสรีภาพของหนังสือพิมพ์... เสรีภาพในการรวมกลุ่ม... เสรีภาพในการพูด แล้วไซ้ร ชั่วติมนุ่ชยก็จะมีดเบียวลงในกรอบแห่งสถาปนการเมือง เวลานั้นแหละที่ลัทธิเจ้าขุนมูลนายจะเป็นตัวขนำ ไมมีใครที่จะหลีกเลี่ยงกฎแห่งกรรม ซึ่งกำหนดโดยบุคคลสำคัญหยิบมือเดียวในพรรค ซึ่งใช้อำนาจและจินตนิมเข้าบังการจากนความเบ้นกักเบ้นเหล่ากจะพัฒนาขเป็นเผด็จการ ไม่ใช่เผด็จการชนชั้นกรรมาชัพอะไรหรอก แต่เป็นเผด็จการของคณกลุ่มน้อย ซึ่งยังรักษาหัวใจมูมที่แบบจาโคเบง ไว้อย่างเหนียวแน่น...”

การสนองคำขานของโรซ่าครั้งนของกรรมกรโปแลนด์ แสดงถึงอำนาจและความตันทวางการเมือง ภายใต้คำขวัญร่วมทว่า “การปลดปล่อยที่แท้จริงของกรรมกร จักต้องเป็นผลงานของกรรมกรเอง” พวกเขาได้สามัคคีกันสนเสเทอนบลลังกของฝ่ายบริหาร ยุคสมัยแห่งการแสวงหาใหม่ ซึ่งเข้มข้นด้วยคุณภาพได้เริ่มตันทนแล้ว ณ ริมฝั่งทะเลบอลติกแห่งนี้

ประวัติศาสตร์แห่งความปวดร้าว

โปแลนด์ถูกแบ่งแยก ปกครอง ตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 และตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ขาดอิสรภาพทางการเมืองไปถึง 125 ปี ครันถึงยุคของขระบบทุนนิม นายทุนในโปแลนด์ส่วนใหญ่ก็เป็นนายทุนต่างชาติ ทำให้โปแลนด์ขาดการพัฒนาของทุนนิมแห่งชาติ อันจะช่วยผลักดันความก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม แม้มาจนกระทั่ง หลัง สงคราม โลกครั้งที่หนึ่ง เศรษฐกิจของ โปแลนด์ ก็ยังถูกผูกมัดกับ การค้า

วัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติ การรกรานจากเยอรมันในช่วงปี 1914-1918 ได้ทิ้งรอยแผลอันสาหัสและยากที่จะรักษา ตักอาคารร่วมสองล้านหลังพังทลาย ไม้ไม่ถูกทำลาย ไปราวหนึ่งในสาม อุตสาหกรรมทอผ้าแถบลอคซ์ เหมืองแร่และโรงงานโลหะแถบซิลูชุกปลันสคมก็อย่างหน้าใจ²

ภัยจากมหาสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และการถูกแบ่งแยกปกครองในอดีต ทำให้โปแลนด์ล่าหลังทางด้านเศรษฐกิจ และตกอยู่ภายใต้อิทธิ-

กล่าวหาว่า 'มีการกระทำเชิงศัตรู' Ochab
เดินตาม Boulganine แต่เสียงส่วนใหญ่ในคณะ
กรรมการกลาง ยังต้องการรักษาอิสรภาพของ
หนังสือพิมพ์ หลังปี 1956 Gomulka ได้รับ
เลือกเป็นเลขาธิการพรรคแทน Ochab เพราะ
เสียงส่วนใหญ่เห็นต่างจาก Ochab

ความล้มเหลวของการนัดหยุดงานปี 1956
นั้นมาจากการที่กรรมกรยังไม่มีความตื่นตัวทาง
การเมืองเพียงพอ ยังประสานกำลังกันไม่พอ
มอริส ดูแวร์เจ (Maurice Duverger) ได้
วิจารณ์การแข่งขันท Poznan ปี 1956 (รวมทั้ง
การนัดหยุดงานที่เบอร์ลินปี 1953 และผลกระทบ
ทั้งการ) ไว้ในหนังสือของเขาชื่อ *ต้นส้ม
ฝั่งทะเลสาบบาลาตัง (Les Orangers Du Lac
Balaton)*⁸ ว่าเหตุการณ์ทั้งหมดคนสะท้อนเพียง
การตื่นตัวทางการเมืองของฝ่ายปัญญาชน ยังไม่
สามารถยึดกุม ความคิด ของชน ชั้นกรรมกรมาได้
ทุก ๆ เหตุการณ์ที่อ้างถึงนั้น ยังขาดการเตรียม
การณที่สุขุมมักจะมีลักษณะหลงเล็ดและรุนแรง
เน้นการ ปกป้องผลประโยชน์ ทางด้าน เศรษฐกิจ
ประเด็นหลักที่ก่อการประท้วงก็ เป็นการ ขนราคา
สินค้า การเพิ่มมาตรฐานการผลิต และการตัด
โบนัส กรรมกรหาได้กุมหัวใจของความคิดแบบ
สังคมนิยมไว้ได้เลย⁹

เมษายน ค.ศ. ปี 1970

หลังจากการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักใน
ช่วง 20 ปีที่ผ่านมา Gomulka ได้วางนโยบายช่วง
ปี 1966-1970 โดยเร่งรัดให้เกิดความคล่องตัว

ทางด้านอุตสาหกรรม และการเปลี่ยนแปลงทาง
ด้านคุณภาพ Gomulka พยายามลดการแลกเปลี่ยน
กับต่างประเทศ ลดการซื้อเครื่องมือและเทคโนโลยี
นโยบายปิดประเทศในช่วงนี้ทำให้ไปแล่นค
ลาหลังประเทศอื่นๆ ทางด้านเทคนิควิทยาการ
ทั้งต้องประสบกับความผดเคือง ในด้าน การผลิต
และอำนาจในการซื้อ ฝ่ายบริหารคิดจะแก้ปัญหา
ด้วยการจำกัดการบริโภค โดยระงับการขนเงิน
เดือนและการขนราคาสินค้า

ในเดือนพฤศจิกายน 1970 พรรคกคจจะ
ทดลองระบบใหม่ที่เมืองท่า Gdansk, Gdynia
และ Szczecin โดยกำหนดให้เงินเดือนชนกับ
ประสิทธิภาพในการผลิต และให้ขจัดชั่วโมงพิเศษ
ในการทำงาน หงนพนักงานเพื่อจะลดเงินเดือน
ของกรรมกร เหลืองแค่นั้นได้ถูกหวั่นชนเมื่อทาง
การประกาศขึ้นราคาอาหารร้อยละ 15-30 ในวันที่
12 ธันวาคม 1970 กรรมกร 3,000 คนจากจำ
นวน 16,000 คนที่คอเรือเลนิน เมืองดังตักได้
พากันเดินขบวนไปที่สถานวิทยุท้องถิ่น เพื่อ
กระจายข่าวเรื่องนแก่ประชาชนทั่วไป แต่ถูก
กักกันขัดขวางจากกองตำรวจ กรรมกรจึงได้
เปลี่ยนจุดหมาย ไปที่ทำการพรรคส่วนท้องถิ่น
โดยร้องตะโกนไปตลอดเวลว่า "ขอขมนับให้
พวกเรา!" และ "หนังสือพิมพ์โกหก!" ตำรวจ
ได้เข้าขัดขวางขบวนด้วยแก๊สน้ำตา ผู้เดินขบวน
ฝ่ายอนาธิปไตยบางคนได้พยายาม วางเพลิงที่ท่า
การพรรค และก่อวินาศกรรมตามจุดต่างๆ มวล
ชนพากันลุกฮือเข้าสมทบ การนัดหยุดงานได้
ระบาคไปถึงเมือง Gdynia และ Elbalg ...

โดยที่ความกึกความเชื่อว่า เหตุการณ์
ครั้งนี้ถูกขบวนการฝ่ายต่อต้านการปฏิวัติ และ
โดยที่ ไม่ รือ คำ ปรีกษา จาก คณะ กรรมการ เมือง
Gomulka ได้ออกคำสั่งให้กองทัพเจ้าจัดการด้วย
กำลัง การนองเลือดได้เปิดฉากตั้งแต่เช้ามืดวันที่
17 ธันวาคม หลังจากนั้นการนัดหยุดงานและการ
เดินขบวนได้ระบดทวเมืองท่าริมฝั่งทะเลบอลติก
และตามเมืองใหญ่ๆ ทั่วไปรวมทั้งวอร์ซอ ใน
วันที่ 20 ธันวาคม โทรทส์กีโปแลนด์ได้ประกาศ
ข่าวการลาออกของ Gomulka และการแต่งตั้ง
Edward Gierek ขึ้นเป็นเลขาธิการของPOUP¹⁰

Gierek ได้เปิดเผยเป็นทางการว่า โสภ
นากรรมปี 1940 นี้ มีคนตาย 45 คน บาดเจ็บ
1,105 คน แต่หนังสือพิมพ์ตะวันตกหลายฉบับ
อาทิ *Expressen* ในสวีเดน และ *Le Monde*
ในฝรั่งเศส ต่างก็ระบุว่ามีคนตายมากกว่านั้น
เหตุการณ์ปี 1970 เป็นเสมือนแผลบาดลึกที่ทา
ให้การรวมโปแลนด์ปัดแปลงอยู่ไม่รู้น

เหตุการณ์ปี 1976 และผลตามมา

ตั้งแต่ปี 1973 Gierek ได้พยายามจะเร่ง
รัดการพัฒนาโปแลนด์ เขาค้นที่จะเห็น "อาณ
จักรโปแลนด์ที่สอง" โปแลนด์ที่รุ่งเรืองพัฒนา
รุดหน้า ในการทำความฝันให้เป็นจริง ได้ม
การกั้มเงินจำนวนมหาศาล และเทคโนโลยีจาก
สหรัฐอเมริกา, อังกฤษ, ฝรั่งเศส, เยอรมัน
ตะวันตก, อิตาลีและธนาคารต่างๆ ของประเทศ
จักรวรรดินิยม ซึ่งไปก่อนนั้น Gierek ยังได้หีบ
ขุมกฤถะของทุนนิยมมาจัดระบบเศรษฐกิจโดย

ให้การขเงินเดือนเป็นเงินไขกับ ประสิทธิภาพ
ในการผลิต และกระตุ้นให้ผู้ประกอบการผลิต
ส่วนตัวในภาคเกษตรกรรม เร่งผลผลิตด้วยการ
รับซื้อด้วยราคาที่สูงขึ้นและให้อภิสิทธิ์ทางสังคม
บางประการ

แต่ในระยะสามปีหลัง (ปี 1975) โปแลนด์
เป็นหนี้ต่างชาติถึง 7,000 ล้านดอลลาร์ (และเพิ่ม
เป็น 16.7 พันล้านดอลลาร์ ในปี 1978) โปแลนด์
คิดจะใช้หนี้คนด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่
ถ่านหิน ทองแดง และการส่งสินค้าออกประเภท
วัตถุดิบ แต่การเอา โชคชะตา ของ ประเทศไป
ผูกติดกับการแลกเปลี่ยน สินค้ากับนานาชาติย่อม
ถูกกระทบจากเหตุการณ์ผันผวน ภายนอก ได้ง่าย
ช่วงปี 1974-1975 วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจได้
ระบดไปทั่วประเทศทุนนิยมตะวันตก ประเทศ
เหล่านี้เริ่มวางนโยบายกีดกันสินค้าโปแลนด์ ทำ
ให้โปแลนด์เริ่มขาดดุลการค้าและดุลการชำระ
เงิน และผลผลิตตกต่ำลงมีผลเพียงทำให้มีการ
เปลี่ยนนโยบายจากการแลกเปลี่ยนกับประเทศทุน
นิยมเท่านั้น ไปเป็นการหันไปเน้นหนักที่กลุ่ม
ประเทศ COMECON ทั้งนโยบายที่มุ่งทุนได้
ส่งผลกระทบต่อทั้งภายนอกและภายในประเทศ ภาย
ในประเทศโปแลนด์ ก็พัฒนาอุตสาหกรรมแบบ
ขยายกว้าง โดยไม่เน้นประสิทธิภาพประสิทธิผล
ในการผลิต ค่าใช้จ่ายในการผลิตและการคำนวณ
ล่วงหน้า โดยเหตุนี จึงสมแปดองวัตถุดิบและ
ทรัพยากรธรรมชาติเกินความจำเป็น นอกจากนั้น
สัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมต่างๆก็ไม่สมดุลกัน
เน้นแต่อุตสาหกรรมโลหะ, เหล็ก, อีเล็กทรอนิกส์

และเคมีภัณฑ์¹¹ โดยไม่สนใจปัจจัยสำคัญ คือ
พลังงาน

ขณะที่รัฐเร่งพัฒนากิจกรรมในภาคที่คาด
หมายว่าจะได้ผลกำไร ก็ละเลยภาคที่จำเป็นแก่
มนุษย์—— ปัจจัยสี่ การขาดแคลนอาหาร
โดยเฉพาะเนื้อสัตว์ ทำให้กรรมกรนัดหยุดงาน
ไม่ขาดสาย โดยที่มัวคิดว่า การปฏิรูปราคา
จะช่วยลดช่องว่างระหว่างอุปสงค์ (Demand) และ
อุปทาน (Supply) และช่วยให้รัฐสามารถลด
ความช่วยเหลือทางสังคมลงได้ นายกรัฐมนตรี
Jaroszewicz ได้ประกาศการปฏิรูปราคาโดยไม่
อธิบายล่วงหน้า แม้แต่น้อยในวันที่ 24 มิถุนายน
หนังสือพิมพ์ก็ประกาศขึ้นราคาอาหาร ร้อยละ 60
โดยเฉลี่ย การขึ้นราคาคงนี้ได้ก่อให้เกิดการ
ประท้วงและการนัดหยุดงานโดยทั่วไปกรรมกรถือ
ว่าการขึ้นเงินเดือนขั้นต่ำ เงินอุดหนุนครอบครัว
และบ้านอนุเคราะห์พลัดถิ่น รัฐบาลเสนอ
มาไม่พอจะชดเชย กับราคาอาหารที่สูงขึ้นนับว่า
คนงานโรงงานแทรกเตอร์ Ursus ได้เสนอให้
มีการขึ้นเงินเดือนเพื่อรับสถานการณ์ใหม่ แต่
ฝ่ายบริหารปฏิเสธที่จะเจรจาด้วย คนงานประมาณ
5,000 คน จึงพากันนัดหยุดงาน คนงานบางคน
ขับรถแทรกเตอร์เข้ายึดสถานีรถไฟ ลอนรางวัล
ไฟ และเอาอาหารในรถเสบียงมาแจกจ่ายที่เมือง
Radom คนงานโรงงานโลหะได้ชักชวนคนงาน
โรงงานอื่นๆ หยุดงาน คนงานบางคนได้พยายาม
จะเผาทำลายการพรรคและสถานีตำรวจ มีคนตาย
ในการปะทะระหว่างคนงานกับฝ่ายตำรวจ 17 คน
ถูกจับกุมนับร้อย

เหตุการณ์ในปี 1976 แสดงให้เห็นว่า
การจะแก้ไขวิกฤตการณ์ ที่ฝังรากลึกอยู่ในโครง
สร้างด้วยการ “ปฏิรูป” เพียงผิวเผิน ไม่ได้ช่วย
ให้เหตุการณ์ดีขึ้นแต่อย่างใด ขณะเดียวกัน การ
รื้อรื้อกร่องให้คนงานมีจิตสำนึกในการทำงาน ก็
เหมือนการร้องขอใจๆ ให้คนที่กำลังจะจมน้ำตาย
ให้ช่วยมโซ่ผูกในมหาสมุทรมาให้ หลังเหตุ
การณ์ครั้งนั้น โรงงานหลายแห่งถูกปิดเพื่อจะลด
ค่าใช้จ่าย การขาดพลังงาน ทำให้มีการตัดกระแส
ไฟฟ้าในโรงงานอยู่เป็นประจำและการขาดแคลน
ปัจจัยทางด้านการขนส่ง ก็ทำให้การบ่อนทำลาย
ชะงักงันไปด้วย ปัจจัยเหล่านี้ทำให้การผลิตถดถอย
หลังลง (ร้อยละ 2.7 ในปี 1979) ขณะเดียวกัน
กับที่อำนาจในการซื้อ และการบริโภคลดลงไป
เรื่อย ๆ (ร้อยละ 2.7 ในปี 1973)

เหตุการณ์เมืองคิงส์คิง 1980 : “จากล้า เลี้ยวเข็มนา...จนชัชชชชช”

ปัญหาเรื่องปากท้องท้องในโปแลนด์ ไม่
ใช่เรื่องที่จะแก้ตกไปได้ง่าย ๆ การขาดแคลน
เนื้อทำให้คนโปแลนด์ต้องกินเนื้อหมูทั้ง เช้ากลางวัน
เย็น¹² จนทำให้ปริมาณหมูลดลงถึงสามล้าน
ตัวในช่วงปี 1976-1979 ภาพคนเข้าแถวรอคิว
ซื้อเนื้อจากร้านขายเนื้อ เป็นภาพที่เกือบจะเป็น
สัญลักษณ์ขมขื่นปัจจุบันของโปแลนด์ ในเรื่องรัฐ
ได้พยายามจะแก้ด้วยการจัดให้มีการขายอาหาร
ราคาถูกในโรงงานและหน่วยงานทางการ นอก
จากนี้ ก็ยังมีการขาดแคลนแป้ง, นม, เนย,
และเกลือเป็นครั้งคราว ปัญหาการขาดแคลนที่

พักอาศัย, ทาหนะ, บริการทางด้านสาธารณสุข (อนามัยและยารักษาโรค) ก็เป็นปัญหาที่เรอรั้งซึ่งแก้ไม่ตกเช่นกัน

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจได้ทำให้รัฐคิดจะแก้ปัญหาแบบเขย่นด้วยมีอิลบด้วยเท่า รัฐจึงให้หยุดการลงทุนโดยฉับพลัน ระงับการส่งสินค้าเข้าประเทศ แต่ยังคงส่งสินค้าประเภทอาหารออกสู่ตลาดโลก ทั้งที่ประชาชนเข้าแถวรอคิวอาหารจนท้องก้ว นโยบายเหล่านี้ได้สะท้อนถึงความไม่คล่องตัวในการวางแผน (planification) ต้องหันมาพึ่งระบบบริหารในโรงงานชั่วคราว ซึ่งอำนาจในการบริหารยังคงเป็นของฝ่ายกัม กานาซ และพวกนายห้าง¹³ ข้ออ่อนทั้งหลายนี้ได้เสริมให้เห็นชัดถึง ความล้มเหลวของการใช้อำนาจตามอำเภอใจของพรรคและรัฐ ความล้มเหลวของระบบสังคมนิยมแบบรวบอำนาจ¹⁴

ชนวนสุดท้ายก่อนถึงเหตุการณ์เมืองดงตักปี 1980

วิกฤตการณ์ที่ได้ ซอวาเบิน ชนวน หนึ่งที่น่าไปสู่เหตุการณ์เมืองดงตัก ก็คือ วิกฤตการณ์ทางด้าน การเกษตร ในยุคหลังสงครามโลกรัฐบาดโปแลนด์ได้ดำเนินการปฏิรูปที่ดิน มีการแจกจ่ายที่ดิน (ราวร้อยละ 30) แก่ประชาชนประมาณหนึ่งล้านครอบครัว และสงวนไว้เพียงร้อยละ 15 สำหรับทำฟาร์มของรัฐ ในระยะแรกๆการปฏิรูปนี้ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว แต่มาในทศวรรษ 1950 ภาคการเกษตรของโปแลนด์ต้องเผชิญกับปัญหาใหม่ๆ คือ การเร่งรัดพัฒนา

อุตสาหกรรม ประชาชนพากันอพยพเข้าเมือง สภาพการผลิต เปลี่ยน มา เป็น การ ผลิต เพื่อตลาด โดยพื้นฐาน โครงสร้างการบริโภคได้เปลี่ยนไปเป็นแบบประเทศทุนนิยมตะวันตก ช่องว่างระหว่างอุปสงค์และอุปทานเริ่มขยายกว้างขึ้น

นอกจากนี้ โปแลนด์ยังไม่มี การ ส่งเสริมการใช้เครื่องทุ่นแรงในภาคเกษตรอย่างเต็มที่ มีรถแทรกเตอร์เพียง 550,000 คัน ซึ่งกว่าครึ่งเป็นของฟาร์มของรัฐ และการซื้อรายครัวร้งหลงระบาคอยู่ทั่วไปในองคการที่รบชอผลิตผล ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้มาส่วนควมผลผลิตที่เหนือกว่านาของรัฐหรือรวบรวม

โดยที่การผลิตดูเหมือนจะไคผลดี รัฐจึงหันกลับมาส่งเสริมการผลิตในที่ดินขนาด 20-30 เฮกตาร์ บริการเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร อุปกรณ์และเงินอุดหนุน นโยบายการเกษตรใหม่นี้ทำให้เจ้าของที่ดินขนาดเล็กๆ ไม่พอใจเป็นอย่างมาก และเริ่มการต่อสู้ทางการเมืองกับรัฐ จนเกิดสหพันธ์หลังสามัคคีในชนบท (Solidarite' rurale) ขึ้นมาต่อต้านนโยบายแนวน

ความล้มเหลวทางการเกษตร ทำให้เกิดการขาดแคลนอาหาร และสภาพอนาธิปไตยในระบบราชการได้เพิ่มราคาอาหาร ด้วยการเปลี่ยนบ้ายราคาสินค้า การขึ้นราคานี้ทำให้ราคาของผักและผลไม้ขึ้นตามไปด้วย ส่วนเนื้อสัตว์ก็เป็นของหายากจนทุกที รัฐได้สร้างข่ายร่นค่ากำหนดราคาเนื้อสัตว์ไว้แพงลิบลิ่ว เช่นราคาไส้กรอกหนึ่งกิโลกรัมมีค่าเท่ากับเงินค่าจ้างรายวันของคนงาน (ราคาราว 150-200 สโโลต์)

กิมหันตฤดู 1980

ในท่ามกลางความขัดแย้งที่คลกรน้อยแล้ว
รัฐบาลก็ได้ประกาศขึ้นราคา เหนือสตรวร้อยละ 60
ในวันที่ 1 กรกฎาคม 1980 เหมือนเอาน้ำมันราคา
บนกองไฟ เปลวไฟได้ลุกขึ้นทันที คนงานที่
Ursus, Gdansk, Szczecin, Wrocław, Lublin
และที่อื่น ๆ ต่างพากันนัดหยุดงาน ในช่วงเดือน
กรกฎาคม มีการนัดหยุดงานในโรงงานร้อยแห่ง
แต่รัฐบาลก็เพิ่งประกาศให้มีการจ่ายเงินเดือนขั้น
ต่ำ และกำหนดนโยบายช่วยเหลือผู้ลำบากที่สุด
ทั่วทั้งวงการขึ้นราคาเหนือสตรวร้อยละ 60
ของรัฐบาลเช่นนั้น ก็เหมือนการนำเอาหมาเหือก
น้อยไปค้ำไฟที่กำลังไหม้ลามทั่ว กรรมกรได้พากัน
นัดหยุดงานอีกเป็นระลอกสอง ครั้งนั้นนับได้
ว่าเป็นการนัดหยุดงานที่ชาว นาน และมากที่สุด
(ประมาณ 200 แห่ง) ในประวัติศาสตร์ของส
ถารณรัฐประชาชนโปแลนด์ ในช่วงนี้เอง KOR
ได้แรงค์ให้มีการเคารพสิทธิในการ นัดหยุดงาน
และการก่อตั้งสหภาพกรรมกรอิสระ¹⁵

การนัดหยุดงานยังคงดำเนิน ไป แม้
รัฐบาลจะพยายามประนีประนอมด้วย การจ่ายเงิน
เดือนให้อีก 400-600 สโกลต์ และแล้วจากเหตุ
การณ์ที่เกิดขึ้นในเดือนสิงหาคม ที่จะ กล่าว ดัง
ต่อไปนี้จะเรื่อเรื่อแห่งเมืองดังตมชอกระฉอน
ไปทั่วโลก ในวันที่ 10 สิงหาคม ฝ่ายบริหาร
ของอูเรอได้ไล่ Anna Walentynowicz ออกจาก
งานระหว่างการลาป่วย Anna ซึ่งเป็นหนึ่งใน
คณะกรรมการการชวคราวทรนรงค์ โหมสสหภาพ
กรรมกรอิสระตามเมืองต่าง ๆ ริมฝั่งทะเลบอลติก

การจะเข้าใจเหตุการณ์เมืองตังสก็ ปี
1980 ได้ดี จะต้องศึกษาถึงกลุ่มต่างๆ ที่เริ่ม
มีอำนาจต่อรองในโปแลนด์ยุคใหม่ ดังต่อไปนี้

ชนชั้นกรรมกร ในระยะสลับหลังมา
นี้ กรรมกรในโปแลนด์ได้ทวีจำนวนมากขึ้น
(ราวร้อยละ 50 ของประชากรทั้งหมด) ส่วน
ใหญ่เป็นคนหนุ่มสาวคนงานเหล่านี้มีการศึกษา
มีการรวมศูนย์ และมีลักษณะเป็นชาวเมือง
มากกว่าคนรุ่นก่อน คนหนุ่มสาวผู้ระอาใน
ปริญญาบัตร และนายช่างเทคนิครุ่นใหม่ถือ
ว่าตนเป็นชนชั้นกรรมกร เป็นคนละฝ่ายกับ
พวกหัวหน้าคนงานหรือข้าราชการ คนงานรุ่น
ใหม่นี้เริ่มไม่สนใจระบบบริหารงานของคนงาน
(*autogestion ouvrier*) ซึ่งอันที่จริงเป็น
ของพวกนายช่าง เทคนิค รุ่น เก่า (*la vieille
technocratie*) มากกว่าคนงาน [จากการค้นคว้า
ของสถาบันที่ศึกษาปัญหาหลักของลัทธิมาร์กซ์
-เลนินภายใต้การอำนวยการของ Zhigniew
Suffin ในวิสาทกิจ 164 แห่งซึ่งมีสายใยกับ
พรรค มีจำนวนคนงานประมาณร้อยละ 73
วิศวกรและนายช่างเทคนิคประมาณร้อยละ 15
และสมาชิกฝ่ายบริหารประมาณร้อยละ 9 จะ
มีคนงานเพียงร้อยละ 12 เท่านั้นที่ได้เข้าร่วม
พิจารณาการบริหาร (*autogestion*)]

เคยถูกไล่ออกก่อนหน้านั้นเพราะเป็นหัวเรี่ยวหัวแรง
จัดเดินขบวนปี 1979 เพื่อรอลงโทษการฉ้อ
สังหารกรรมกรปี 1970 และกลับเข้าทำงานได้
อีกครั้งด้วยความช่วยเหลือของ โซลิดาริต (SO-
LIDARITE) การไล่ออก Anna ออกอีกครั้ง ทำให้
ให้เกิดปฏิกิริยาจาก คณะกรรมการชั่วคราวของ
คนงานที่ Leszek Walesa ซึ่งเคยนำการ
เคลื่อนไหวในสหภาพงานเมื่อปี 1970 มาแล้ว ร่วม
กับตัวแทนกรรมกรอื่นๆ ได้แพร่กระจายใบปลิว

แจ้งข่าวการถูกไล่ออกของ Anna และข่าวการ
นัดหยุดงานในช่วงเดือนกรกฎาคมออกไป

มีการรณรงค์ควบคู่กันไปในหนังสือพิมพ์
Robotnik คนงานพากันนัดหยุดงาน ขึ้นข้อ
ประท้วง 11 ข้อกับผู้จัดการ อาทิ ให้บรรจุ
Anna และ Walesa เข้าทำงาน, เพิ่มเงินเดือน
เป็น 2,000 โสโลตีโดยทั่วถึงกัน, เผยแพร่ข่าว
ถูกต้องของการนัดหยุดงานทางหนังสือพิมพ์
วิทยุและโทรทัศน์, สร้างอนุสาวรีย์ให้กับคนงาน

ศาสนาจารย์อลิก โบสถ์คาทอลิกจะเป็น
สัญลักษณ์แห่ง “ความเป็นโปแลนด์” ตลอด
มาในทุกยุคสมัย ในยุคโปแลนด์ถูกรอบ
ครอง โบสถ์เป็นที่แห่งเดียวที่คนจะพูดภาษา
ประจำชาติได้ โบสถ์เป็นที่ที่อบรมพระนบพัน
ที่จะไปเผยแพร่วัฒนธรรม และการศึกษาตาม
แบบโปแลนด์ ศาสนาจารย์อลิกได้พัฒนาอง
กวมภายใต้ภัยต่างๆ ที่เข้าคุกคามโปแลนด์

ในยุคที่โปแลนด์ปกครอง ประเทศด้วย
ระบบ “สังคมนิยม” โบสถ์ไม่ได้รับใช้หรือ
ต่อต้านระบบความคิดนี้ แต่ยังคงทำหน้าที่
รักษา “ความเป็นชาติ” อย่างแข็งขัน แต่เดิม
มาพระคาทอลิก มักมาจากครอบครัวชาวนา
แต่ในยุคใหม่มีกจะมาจาก ครอบครัวกรรมกร
และเป็นพระหนุ่มๆ เสียส่วนใหญ่ ซึ่งมีศรัทธา
ในความเป็นธรรม ความเสมอภาค และ
ภราดรภาพ

โดยที่ “ชาติ” เป็นปมปัญหาที่ละเอียด
อ่อน โบสถ์คาทอลิกในโปแลนด์จึงมีทั้งข้อแข็ง
และข้ออ่อนในความเป็นชาตินิยม โบสถ์ได้
ละเลยคนยิว- คนกลุ่มน้อยที่นับถือนิกายโปร
เตสแตนท์ และออร์ทอดอกซ์กับพวกคาทาร์
ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ศาสนาจารย์ไม่
ได้แสดงบทบาทช่วยเหลือพวกคนงานพวกคอม
มิวนิสต์ หรือพวกยิวที่ถูกปราบปราม

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง
โบสถ์กับรัฐ ในช่วงปี 1944-1945 ได้มี
กฎหมายออกมาแบ่งแยกโบสถ์และรัฐออกจาก
กัน เช่น การแต่งงานที่ถูกต้องจะต้องมีการ
จดทะเบียนตามกฎหมาย ไม่เกี่ยวข้องกับพิธี
กรรมในโบสถ์ แต่ในระยะนี้รัฐและโบสถ์ก็
ยังประสานกันดีต่อมาในยุคสังคมนิยม
เริ่มมีบทบาททางการเมือง พระบางส่วนได้
เข้าร่วมขบวนการต่อต้านสตาลิน คัดค้านการ

ที่เสียชีวิตเมื่อเหตุการณ์ปี 1970, ให้อุปสรรคภาพ
 กรรมกรของฝ่ายโรงงาน และของส่วนกลาง, อุป
 เลิกเขตจำหน่าย เนอัสตัว ที่แพงกว่า ราคาเคม็ดัง
 เท่าตัว, ปล่อยนักโทษการเมือง, ฯลฯ ทั้งยังมี
 การคิดตั้งระบบกระจายเสียงเพื่อให้นักงานติดตาม
 ความเคลื่อนไหวได้โดยทั่วถึง มีการคัดสรรใจร่วม
 กันว่าจะงดการคุมเครื่องคองของเมตาลอดการนัด
 หยุดงาน และจัดหน่วยรักษาความสงบเรียบร้อย
 ฝ่ายบริหาร โรงงานยินยอม เพียงในเรื่อง
 เงินเดือน คนงานจึงไม่สลายตัว พร้อมทยายาง

ข้อเสนอต่าง ๆ ความสำเร็จที่เมืองคงตักทรงน
 ทำให้ตัวแทนกรรมกร เมืองอื่น ๆ มาร่วม ประชุม
 ด้วย แล้วการนัดหยุดงานก็ระบาศไปทั่วเมือง
 ต่าง ๆ ในแถบทะเลบอลติก ในวันที่ 15 สิงหาคม
 ่นกรรมกรนัดหยุดงานถึงห้าแสนคน รัฐบาลส่ง
 ตัดการติดต่อคมนาคม ในเขตเมืองคงตัก-คินเย-
 โขปอดกับเขตอื่น ๆ ในประเทศ คนงานจึงได้
 ย่นค่าขาดให้เชื่อมการโทรคมนาคมขึ้นใหม่ มิ
 ละนั้นก็จะไม่กลับเข้าทำงาน
 รองนายกรัฐมนตรี ได้มาร่วมการเจรจา

วันที่คืนของโบสถ์ ในช่วงนี้รัฐเริ่มระแวงศาสน
 นาจักร ในปี 1952 บาทหลวง Wyszynski
 ซึ่งเคยต่อต้าน Gomulka ได้ถูกกักบริเวณ ใน
 ช่วงที่สาม ตั้งแต่ปี 1956 เป็นต้นมา เริ่มมี
 การประนีประนอมกัน Wyszynski ใ้รับอัสรา-
 ภาพในขณะที่กฎหมายอาญาปี 1969 มีบทลง
 โทษผู้ใช้ศาสนาอื่นเป็นเครื่อง มือ บ่อน ทำลาย
 ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองรัฐธรรมนูญ
 ปี 1976 ก็ได้ให้อิสราภาพในการนับถือศาสนา
 และการชุมนุมกันโดยสงบ ทั้งยังให้สิทธิใน
 การไม่นับถือศาสนาด้วย
 ในระยะหลังๆที่มีพรรคกรรมกรมากชน
 ศาสนาเริ่มตั้งปัญหา กับระบอบสังคมนิยมที่
 เป็นอยู่ของโปแลนด์
 ฝ่ายชาตินิยม กลุ่มที่เป็นตัวแทนความ
 คิดแบบชาตินิยมได้แก่ ROPCIO ซึ่งตั้งขึ้น

เมื่อปี 1977 รวมเอาพวกคริสเตียนเดโมแครท
 นักการเกษตร พวกเผด็จการ Pilsudski และ
 พวกฟาสซิสต์ใหม่เข้าไว้ที่นั่น องค์ประกอบ
 ที่ก้าวหน้าที่สุด เป็นพวกคริสเตียนเดโมแครท
 ชาตินิยมภายใต้การนำของ Leszek Moculski
 ซึ่งแยกมาตั้งกลุ่ม KPN (สหพันธ์เพื่อไป-
 แลนต่อสู้สระ) ขึ้นเมื่อปี 1979 กลุ่มนี้เชื่อว่า
 ปัญหาทั้งหลายเหล่า ของ โปแลนด์ บัจจุบันสืบ
 เนื่องมาจากการเอาโปแลนด์ไปผนึกกับสหภาพ
 โซเวียตตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง
 การวิเคราะห์เรื่องลัทธิ ขนนาง โซเวียต
 ของกลุ่มนี้ เป็นการวิเคราะห์ที่ตรงประเด็น
 ปัญหา แต่ KPN ก็ยังกำกวมในการ “ใส่หา
 ความเป็นอิสระ” การที่เสนอนโยบายรวมกลุ่ม
 ความคิดกลุ่มการเมืองทุกรูปแบบ เพื่อต่อต้าน
 รัสเซีย อาจจะทำให้มีอันตรายแทรกซ้อนจาก

ด้วยการเสนอเงินเดือนเพิ่มขึ้น 1,500 สโลคร์
 คนงานซึ่งฟังการเจรจาผ่านทางเครื่องกระจายเสียง
 กันอยู่ ได้พากันตะโกนขึ้นว่า “สองพัน! สอง
 พัน! วาเลสตาของเจเรญ!” ชื่อวาเลสตาได้
 กลายมาเป็น สัญลักษณ์แทน การต่อสู้ ของคณะ
 กรรมการนัดหยุดงาน ผู้แทนกรรมกรคนหนึ่ง
 ได้เสนอขึ้นว่า ถ้าหากทางคงสกรับขอเสนอ ก็
 จะเป็นการเอาตัวรอดข้างเดียว วาเลสตาเห็นด้วย
 จึงประกาศว่า “เราจะไม่ละทิ้งผู้ที่สนับสนุนเรา

การนัดหยุดงานจะมีอยู่ต่อไป จนกระทั่งชัยชนะเป็น
 ของทุก ๆ คน” ติดตามด้วยเสียงปรบมือดังกึก
 ก้อง การเจรจาดังกล่าวได้สิ้นสุดลงแล้ว

กรรมกรต่างเริ่มตระหนกกันแล้วว่า การ
 เจรจาเช่นต่อไปกับรัฐบาล จะต้องเน้นทางด้าน
 การเมือง ในขณะที่เรื่องเงินเดือน เงินบำเหน็จ
 บำนาญเป็นเรื่องรอง ๆ ลงมา ที่ประชุมตัวแทน
 คนงานได้เสนอข้อเรียกร้องใหม่ 21 ข้อ ซึ่งมี
 เพียงสองข้อเป็นเรื่องเศรษฐกิจ ได้แก่ การ

กลุ่มเผด็จการแนว Pilsudski ที่อาจจะแสวง
 หา “นายใหม่” ด้วยการเอาเศรษฐกิจไปแลกตั้ง
 ไปขึ้นกับทุนนิยมอังกฤษฝรั่งเศสและเยอรมัน

อีกประการหนึ่ง การที่ถือเอา “ความ
 เป็นอิสระ” เป็นจุดมุ่งหมายสุดท้าย อาจทำให้
 ให้ความเป็น “ชาตินิยม” ถูกบิดเบือนไปเป็น
 เครื่องมือของฝ่ายกลไกรัฐก็ได้ และการที่
 KPN ไม่ได้เข้าถึงความร่วมมือกับฝ่ายผู้ถูกกด
 ขู่ในชาติอื่นๆเลย ทำให้องค์การนี้ไม่มีลักษณะ
 ปฏิวัติที่เพียงพอ (โปรดดู Peter Green, “La
 Crise et L'eventail des fausses solution”
 ใน Inpre'cor ฉบับที่ 84, 1980)

ปีกขวาจัดของฝ่ายชาตินิยม (PPN)
 พวกนี้อ้างตัวว่าเป็นตัวแทนของจิตวิญญาณและ
 เสรีนิยม พยายามติดต่อกับฝ่ายประชาคม
 ยุโรป (EEC)

KSS-KOR คณะกรรมการป้องกัน

ตัวเองทางสังคม คณะกรรมการปกป้อง
 คนงาน KOR ก่อกำเนิดเป็นครั้งแรกหลังเหตุ
 การณ์ที่ Radom และ Ursus ปี 1976 เพื่อ
 จะให้ความช่วยเหลือ ทางด้านวัตถุและทาง
 กฎหมายแก่กรรมกรและครอบครัวที่เป็นเหยื่อ
 ของการปราบปราม ผู้นำทางการเมืองของ
 KOR ได้แก่ Jacek Kuron, Adam Michnik
 และปัญญาชนอื่นๆอีกหลายคน KOR มีลักษณะ
 ทุนนิยม (pluralisme) เป็นที่รวมความคิด
 หลายกระแส KOR ได้วิเคราะห์สังคมโปแลนด์
 ไว้ถูกต้องหลายจุด ได้แก่วิกฤตการณ์ทางด้าน
 เกษตรกรรม การบิดเบือนข่าวสาร และการ
 ไม่ได้เผยแพร่ข่าวสารข้อเท็จจริงของรัฐ รวม
 ทั้งสภาพแยกตัวจากมวลชนของฝ่ายบริหาร

หลังจากประสบความสำเร็จในการรวม-
 รงค์ปลดปล่อยนักโทษการเมือง KOR ได้กลาย
 มาเป็น KSS-KOR ในปี 1977 มียุทธศาสตร์

เพิ่มเงินเดือนอีก 2,000 สโลตส์ให้คนงานทุกคน และระบบเงินเดือนที่ไม่หยุดนิ่ง นอกจากนั้นเป็นเรื่องการเมืองทางต้น อาทิ เสนอให้ สหภาพกรรมกรที่เป็นอิสระจากพรรคและนายจ้าง (ตามกฎหมายข้อ 87 ขององค์การแรงงานระหว่างชาติ), มีสิทธิในการนัดหยุดงาน, เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและสังคายนา, การเลือกตั้งอิสระ และการมีตัวแทนของทุก ๆ กระแสความคิด, ยก

ที่จะพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองขึ้นในสังคมไปแลนต์ มีการสร้างมหาวิทยาลัยเคลื่อนที่ (มหาวิทยาลัยเคลื่อนที่ ก่อตั้งขึ้นในปลายทศวรรษที่ 1970 กลุ่มอาจารย์ในมหาวิทยาลัยวอร์ซอร์ได้ไปแสดงปาฐกถา ทางด้านประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และปรัชญาตามที่ต่างๆ นอกมหาวิทยาลัย เพื่อต่อต้านนโยบายของทางการ), กลุ่มศึกษาปัญหาของปัญญาชน, สหพันธ์นักศึกษา (SKS) และสหพันธ์ชาวนานโยบายหลักของ KOR คือ "มุ่งหมายจะปกป้องอิสรภาพ ในการแสดงความคิดเห็น, การให้ข่าวสาร, การจัดตั้งองค์กร, หนังสือพิมพ์ การนัดหยุดงานโดยสงบ, การเลือกตั้งที่แท้จริงของกรรมกร, สอดส่องความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ที่ถือสังคมน และพยายามเรียกร้องเงินเดือนที่เสมอภาค" ทั้งนี้เป็นคำประกาศของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยในวารสารไตคิน *Glos* ซึ่งตีพิมพ์ในปี 1977

เลิกระบบขายร้านค้า, กำจัดสิทธิพิเศษของฝ่ายกลไกและอำนาจในการปราบปราม, อิสรภาพในการนับถือศาสนา, เปิดอภิปรายปัญหาในระดับประเทศ เพื่อหาทางแก้ไข วิกฤตการณ์เศรษฐกิจ, ความเป็นอิสระของอำนาจฝ่ายตุลาการ, หาทางควบคุมให้มีสินค้าเพียงพอในตลาดและส่งแต่ส่วนเกินเป็นสินค้าออก

แม้ว่าหลาย ๆ คน รวมทั้งวาเลสซาเองจะ

Alexandre Smolar ตัวแทนของ KOR ประจำปารีส และผู้สังเกตการณ์ของสากลสังคมนิยมได้อธิบายไว้ในบทความที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ *Le Monde* ฉบับวันที่ 2 กันยายน 1980 ว่าขบวนการฝ่ายค้านได้พักตัวอ่อนๆ ตั้งแต่หลังปี 1956 และได้เปลี่ยนยุทธศาสตร์ใหม่ตั้งแต่ปี 1976 KOR เป็นผลกระทบจากการประชุมนานาชาติ ของฝ่าย "หัวแข็ง" (*dissidents*) ในประเทศสังคมนิยม

ความคิดกระแสดังๆ ใน KOR พอจะแบ่งออกได้เป็นสามกลุ่มใหญ่

พวกแรก เป็นพวกที่สับสนเนื่องจากพรรคฝ่ายซ้ายที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ก่อนสงครามได้แก่ สมาชิกพรรคสังคมนิยมเก่าที่ไม่ต้องการรวมกับคอมมิวนิสต์เมื่อ ปี 1948 และพรรคประชาธิปไตย เป็นต้น

พวกที่สองเป็นพวกหัวแข็ง (*dissidents*) ที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ปี 1956 ซึ่งบางคน

ถูกใจคิดว่าทางฝ่ายบริหารจะรับข้อเสนอเช่นนี้หรือ แต่เมื่อคนงานคนหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า ถ้าไม่เรียกร้องครั้งแล้ว ใครเล่าจะเสนอ ที่ประชุม

จึงยอมรับ Bogdan Borusewicz เห็นว่า การเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งจากหลายกระแสเป็นการเรียกร้องครั้งใหญ่ ถ้าพรรคคอมมิวนิสต์จะยอมจำนน รัฐเซียอาจจะเข้าแทรกแซงด้วยกำลัง อย่างเดียวกับกรณีกรุงปราก เขาเห็นว่าควรจะช่วยหาทางออกให้

ได้รับอิทธิพลจาก ลัทธิ หรือคสกอัย สมัย หนังสือ Leszek Kolakowski (อดีตนายกรัฐมนตรีเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์โปแลนด์ จนถึงปี 1964 ก็หันมาต่อต้านลัทธิมาร์กซ์ด้วยวิธีการแบบญาณวิเคราะห (mysticism) ปัจจุบันพำนักอยู่ในประเทศอังกฤษ (ปรีดี บุญซื่อ ได้พยายามยัดคนแนวของ Kolakowski มาเขียนเรื่อง ความอัปยศของลัทธิมาร์กซ์ ซึ่งวิรยา สัจ-พิจารณ์ ได้วิจารณ์ไว้ในโลกหนังสือ ฉบับเดือนสิงหาคม 1981 เพื่อความเข้าใจโปรดหาอ่านประกอบ) ได้นิยามพวกหัวแข็งนี้ว่าเป็นพวกคอมมิวนิสต์อุดมคติ ตัวแทนที่สำคัญได้แก่ Kuron นอกจากนี้ก็มีปัญญาชนคาธอลิกที่แยกตัวออกมาจากฝ่ายสังคมนาย

พวกที่สาม เป็นพวกที่หนีรอดมาจากการปราบปรามของรัฐเซียในปี 1968 มาได้ มีตัวแทนที่สำคัญคือ Adam Michnik ซึ่งเป็นนักปฏิรูป กลุ่มนี้เชื่อว่าสภาพภูมิศาสตร์การ

กับรัฐบาลด้วย กรรมกรคนอื่น ๆ ได้ชี้แจงว่า การที่ยังคงให้รัฐบาลบริหาร ก็เป็นการให้ทางออกอยู่แล้ว

เหตุการณ์ปี 1970 ทำให้กรรมกรตระหนักว่าจะต้องไม่โตดคนเดียวตัวเอง ข้อเสนอ 21 ข้อจะต้องได้รับการถกเถียงจากที่ประชุมของคนงานทั่วประเทศ ให้ศูนย์รวมของคณะกรรมการนัดหยุดงานระหว่างโรงงาน (M.K.S.) ที่เมืองคังสกี

เมืองของโปแลนด์อาจจะทำให้โซเวียตรุกรานได้ง่าย จึงควรจะรักษาความคงอยู่ของรัฐไว้ พวกที่ใช้วิธีเจรจาประนีประนอมต่อรองกับรัฐ เป็นพวกที่มเป็นส่วนใหญ่

KOR ได้พยายามดำเนินนโยบายต่อต้านโซเวียต ตั้งข้อกล่าวหาผู้นำรัฐเซียที่ใต้ก้ออาชญากรรมกับโปแลนด์ตั้งแต่ 1939 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสังหารเข้ายึดครองและทำสนธิสัญญา Molotov-Ribbentrop ทางด้านการเมืองภายในประเทศ มีการจัดทำหนังสือพิมพ์ Robotnik (แรงงาน) และพยายามสัมพันธ์กับ กรรมกร โดยเข้าไปแทรกในสหพันธ์กรรมกรอิสระ "Solidarnosc" (Solidarity) ซึ่งนับวันจะมีบทบาทเพิ่มขึ้น

จนกระทั่ง ศาสตราจารย์ Litynski ผู้ก่อตั้ง KOR วัย 93 ปี ได้ประกาศการสลายตัวของ KOR อย่างเป็นทางการในสภาโซลิดา-ริวิต เมื่อวันที่ 28 กันยายน 1981.

มีการกระจายข่าวผ่านสื่อมวลชนจากการคัดสังใจ
กรรม การต่อสู้ขบวนการเมืองของกรรมกรจึงเติบโต
เหมือนดอกเห็ดในเร็ววัน คิวแทนใน M.K.S.
ได้ขยายเพิ่มขึ้นจาก 18 คน เป็น 1,000 คน ที่
ประชุมคนงานลงหลามไปด้วยคลื่นมนุษย์ ฝ่าย
ก้าวหน้าของศาสนาได้มาเข้าร่วมด้วย มีการสวด
มนต์ภาวนาว่า “ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ขอให้พวก
เรามีแรงในการรวมกำลัง” จุดมุ่งหมายที่สำคัญ
คือ การเรียกร้องใหม่สหภาพกรรมกรอิสระที่
สามารถควบคุมทางเลือก ทางเศรษฐกิจของรัฐใน
ทุก ๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ

ถึงวันที่ 26 สิงหาคม Miczyslaw Jagielski นายกรัฐมนตรี ได้มาร่วมในการประชุม
ในช่วงเวลานี้ เสียงในคณะกรรมการกลางพรรค
แตกแยกออกเป็นส่วน ๆ แต่กรรมกรภายใต้การ
นำของโซลิดาริตีกลับแน่นเหนียวเป็นเกลียวเชือก
มีการอดทนจากนานาชาติ เช่น สหภาพกรรมกร
CFDT ของฝรั่งเศสให้เงินอุดหนุน 1,000 ฟรังก์
Jagielski ได้มาถึงตั้งสัก พร้อมทั้งการติดตาม
ของคณะ “ผู้ชำนาญพิเศษ” และก็ได้มีการอนุญาต
ให้พวกปัญญาชนอิสระ ที่กรรมกรเสนอรายชื่อไป
เข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาของกรรมกรได้

ในที่ประชุมคณะ กรรมการกลาง POUP
Stanislaw Kania ซึ่งเป็นเลขาธิการ ของคณะ
กรรมการกลางได้เสนอที่จะใช้ “ไม้แข็ง” แทน
การเจรจาเรื่องสหภาพกรรมกรอิสระ แต่ตำรวจ
และนายทหารหลายคนกลับแจกใบปลิวสนับสนุน
พวกที่นำโดยปัญญาชนอิสระ ขณะเดียวกัน หนังสือพิมพ์
Solidarnosc (Solidarite') ก็เล็ดรอดไปถึงค่าย

ทหาร ผู้แทนฝ่ายทหารได้ประกาศว่าทหารจะอด
อาหารประท้วง เพื่อต่อสู้ร่วมกับกรรมกร

หลังจากสองวันสองคืนที่ Jagielski พยายามจะถอดประเด็น การเมือง ออกจาก การเจรจา
หลังจากที่คำว่า “อิสระ” ทดสอบสหภาพกรรมกร
หลุดหายไปจากใบสัญญาโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม
กรรมกรได้ยื่นข้อเสนอทาง การเมืองรวมทั้งความ
เป็นอิสระของสหภาพกรรมกร และในที่สุด...
ฝ่ายบริหารได้ยอมจำนนในวันที่ 31 สิงหาคม จำ
ยอมให้มีสหภาพ อิสระและเคารพสิทธิในการนัด
หยุดงานของกรรมกร ส่วนข้อเสนอทางเศรษฐกิจ
จะต้องพิจารณากันในรายละเอียดต่อไป⁶

สหภาพกรรมกรอิสระ : “อย่าหวังเลย รังรอง จะเรื่องไรในชีวน์”

หลังจากการนัดหยุดงานทั่วไปสี่สัปดาห์
กรรมกรก็ต่อรองจน ทางการยินยอม ให้มีสหภาพ
กรรมกรอิสระได้ MKS. ได้กลายเป็น
สหภาพอิสระซึ่งปกครองตัวเองชั่วคราว (NSZZ)
ที่ทำการเรียกว่า MKI ทดตั้ง ชัยชนะครั้งนี้
ได้นำไปสู่การจัดตั้งยุคใหม่ของชนชั้นกรรมกร

การเกิด สหภาพ กรรมกร อิสระโซลิดาริตี
เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทรง รุก ลึก ทง ทางด้าน
การเมือง สังคม และวัฒนธรรม⁷ การ
“ปฏิวัติ” ของกรรมกร จะเป็นการ ปฏิวัติที่เป็น
ประชาธิปไตยที่สุด หลังสมัยคอมมิวนิสต์เป็น
ต้นมา เป็นที่มาของการต่อสู้ที่เป็นประชาธิปไตย
ขึ้นกว่าเดิม และทำให้ลัทธิขุนนางใน POUP

สั้นกลอนไปด้วย เพียงช่วง 15 เดือน (กันยายน 1980 - ธันวาคม 1981) POUP ต้องสูญเสียสมาชิกไปร่วม 40% สมาชิกเหล่านั้นหันไปเข้ากับโซลิดาริต ในโปแลนด์ซึ่งพรรคขาดบทบาทนำที่แท้จริงในสิ่งที่พรรคอ้างชื่อยู่... ในโปแลนด์ที่ระส่ำระสายทางด้านเศรษฐกิจ... คนเริ่มหุงความหวังมาที่โซลิดาริต แต่ในโซลิดาริตเองนั้นยังหายุทธศาสตร์ ที่เป็นเอกภาพกันไม่ได้ ยังไม่มีการตกลงหาข้อร่วมระหว่างความคิด

หลายกระแส (โปรดอ่านกรอบ "ตัวแทนกระแสแนวคิด" ประกอบ) ในขณะที่สมาชิกบางคนใน KOR, Walesa และ Eglise พยายามรังๆ โซลิดาริตไม่ให้ก้าวเร็วเกินไป เพราะ POUP และรัสเซียอาจเข้าจัดการ แต่ก็กับกระแสแรงหลายกระแสในโซลิดาริตที่หนุนให้สหภาพฯ พิจารณานำปัญหาเรื่อง การยึดอำนาจในโปแลนด์

ตัวแทนกระแสแนวคิด

ความซับซ้อนของเหตุการณ์ภายในพรรค และในขบวนการกรรมกรเองมีกระแสความคิดเห็นหลายกระแสต่อสู้กันอยู่ การที่จะเข้าใจแนวโน้มของเหตุการณ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเอ่ยถึงความคิดของตัวแทนกระแสต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

Karol Modzelewski Modzelewski เคยต่อสู้ร่วมกับ Jacek Kuron โดยร่วมกันยื่นจดหมายเปิดผนึกประท้วง POUP เมื่อปี 1964 วิจารณ์ระบบเจ้าขุนมูลนายในพรรค Modzelewski เริ่มเปลี่ยนท่าทีตั้งแต่ปี 1976 โดยได้รับอิทธิพลจาก Adam Michnik เขาเชื่อว่า เผด็จการ ของพรรค ยังเป็นสิ่งที่จำเป็น และ ควรจะมี ข้อตกลง ที่จะไม่ ก้าวร้าว ซ้ำกัน และกัน

Jacek Kuron Kuron ถูกไล่ออกจากพรรคตั้งแต่ปี 1953 เขาเป็นผู้หนึ่งในผู้

จัดตั้งองค์กร "ลูกเสือแดง" ขึ้นในปี 1956 ซึ่งได้ผลิตบุคคล สำคัญ หลายคนใน ฝ่ายค้าน ปัจจุบัน Kuron เห็นว่าสภาพภูมิศาสตร์การเมืองของโปแลนด์เป็นอุปสรรคต่อการที่จะโค่นอำนาจของฝ่าย เจ้าขุนมูลนาย ลงในทันทีทันใด เพราะรัสเซียอาจจะเข้าแทรกแซงได้ เขาเห็นว่าในปัจจุบัน ควรจะกำหนดกรอบของการต่อสู้ที่สมจริง เร่งพัฒนาสถาบันทางสังคมซึ่งเป็นอิสระจากอำนาจ ก็คือสหภาพกรรมกรอิสระ, ขบวนการนักศึกษา, ขาวนา, สมาคมผู้บริโภค และสมาคมของปัญญาชน เป็นต้น

Antoni Macierewicz เป็นปัญญาชนใน KOR ซึ่งมีความเห็นใกล้เคียงกับ Kuron Macierewicz เริ่มทำวารสารใต้ดิน Glor (เสียงเพรียก) ตั้งแต่ปี 1970 หนังสือพิมพ์นิตยสารให้คนอ่านขบคิดถึงปัญหาสำคัญๆ ได้แก่ปัญหาเรื่องชาติโปแลนด์, บทบาทของศาสนา ฯลฯ ใน

ในตอนแรก POUP มีปฏิริยาภายนอกว่าจะอ้อมซอมกับโซลิดาริตี พกทหารได้แก่นายพล Jaruzelski เป็นตัวแทนของกระแสนปานกลางที่วาง และได้มีบทบาทนำในพรรค Jaruzelski และ Kania มีนโยบายที่จะแบ่งแยกโซลิดาริตี โดยพยายามหันเหฝ่ายป็อปลิสต์นิยมคาธอลิก ซึ่งมี Walesa เป็นตัวแทน เบี่ยงหลังความใจกว้างหรือความเป็นกลางนั้น Jaruzelski เตรียมพร้อมที่จะยึดอำนาจ¹⁸ นายพลผู้ได้แต่งตั้งทหาร ไปประจำตำแหน่งต่าง ๆ ในรัฐบาล¹⁹ ได้แก่ รัฐมนตรีกระทรวงเหมืองแร่,

คมนาคม, การศึกษา, วิทยาศาสตร์, และมหาวิทยาลัย เป็นต้น การแต่งตั้งนี้มาจากข้ออ้างว่าฝ่ายพลเรือนมีพฤติกรรมคือคลังโกงราษฎรบังหลวงทหารเหล่านั้นที่เป็นฝ่ายรักชาติ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

นับวัน พฤติกรรมของโซลิดาริตีซึ่งทำให้ฝ่ายปกครองและรัสเซียไม่พอใจเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โซลิดาริตีเคยตั้งสาส์น ไปถึงกรรมการ ในประเทศยุโรปตะวันออกเพื่อสนับสนุนให้มีสหภาพกรรมกรอิสระ การเรียกร้องของโซลิดาริตี เป็นการเรียก

ช่วงนี้คหบดีงานเดือนสิงหาคม 1985 เขาเป็นหนึ่งในผู้ที่สนับสนุนให้มีขบวนการ "โซลิดาริตี" ปัจจุบันเขาประจำอยู่ที่ "ศูนย์ศึกษาค้นคว้าทางด้านสังคม" ในกรุงวอร์ซอ ซึ่งเป็นที่ชุมนุมของที่ปรึกษาของโซลิดาริตี Macierewicz มีความเห็นว่า ในขณะที่ POUP เป็นตัวแทน "รัฐ" ก็ดูเหมือนว่าโซลิดาริตีจะเป็นสัญลักษณ์ของ "ชาติ" ในสายตาของคนโปแลนด์ปัจจุบัน โซลิดาริตีเป็นตัวแทนของสังคมทั้งสังคมยิ่งกว่าเป็นสหภาพกรรมกร ดังจะเห็นได้จากการเอ่ยถึง "ชาติ" ของ เลช วาเลสซา ในที่ประชุมแต่ละครั้ง มีครั้งหนึ่งที่ Cracorie Walesa ได้ท่องสัติยาบานของ Kosciuszko วีรบุรุษชาวโปแลนด์ผู้พยายามต่อสู้กับการครอบครองของรัสเซีย (ถูกประหารปี

1794) ทว่าไว้ก่อนการกบฏปี 1794 ว่า "ข้าจะไม่ละทิ้งบ้านเกิดของข้า จะอยู่รับใช้คราบจนสิ้นชีพ" สำหรับสถานการณ์ปัจจุบัน Macierewicz เห็นว่าควรจะพยายามให้มีการเลือกตั้งสหภาพกรรมกร ที่มั่นนโยบาย เป็นเอกเทศ และพยายามจัดตั้งกรรมกรทางด้านการเมือง ขบวนการกรรมกรควรจะกำหนดก้าวเดินที่สุขุม เพราะรัสเซียอาจแทรกแซงได้

กลุ่มสิงหา80 กลุ่มนี้พัฒนามาจากส่วนหนึ่งของโซลิดาริตี ในคณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยวอร์ซอได้เรียกร้องให้กรรมกรออกเดินขบวนสำคัญ ๆ ของชาติ กลุ่มนี้ปฏิเสธสหบริหารร่วม (Co-gestion) กับรัฐบาลเพราะคิดว่าจะเป็นกับดักได้ และคิดว่าโซลิดาริตีไม่ควรวางยุทธศาสตร์ที่ "ตั้งรับ" แต่อาศัยเดี่ยว.

รื่องทางการเมือง ที่โจมตี โครงสร้าง อำนาจ ยิงชน
ทุกที่ ได้แก่การเรียกร้องเรื่องการบริหารด้วยคน
เอง, วิธีการแต่งตั้งผู้อำนวยการในโรงงาน, สิทธิ
ทางด้านสมาคมพลชนหรือแม้กระทั่งการเลือกตั้งอิสระ
รัฐเช็ควิดกว่าผลกระทบของ โซลิดาริตี จะมีไปถึง
ดินแดนอื่น ๆ ในเขตอิทธิพลของตน เพราะใน
เชกโกสโลวาเกีย หรือแม้แต่ในดินแดนโซเวียต
เอง ได้แก่ Lituanie, Bielorussie, และ U-
kraine ซึ่งมีชาวโปลาซียอยู่เป็นจำนวนมากเริ่ม
มีการเคลื่อนไหว ที่จะขอมิ สหภาพ กรรมกรอิสระ
และมีการวิจารณ์ การใช้อำนาจ ของฝ่าย ปกครอง

ในที่ประชุมสภาโซลิดาริตีเมื่อเดือนกันยา
ยน 1981 ได้มีการถกถึงปัญหาอย่างถึงรากถึง
โคน มีการเสนอให้ "สาธารณรัฐแห่งการบริหาร
ตนเองของโปแลนด์" ในตอนหนึ่งที่มีการปะทะ
ระหว่างความคิดหลายกระแสในโซลิดาริตี พวก
KPN ซึ่งต่อต้านคอมมิวนิสต์ พยายาม ติดต่อกับ
โลกเสรีนิยม และสนับสนุนให้มีการ คัดค้าน
พรรคการเมือง พวกหัวรุนแรงพยายามจะเปลี่ยน
อำนาจใหม่ในโปแลนด์ ผู้นำคอมมิวนิสต์และ
พวกนิยมศาสนา ได้แก่ Kuron, Mazowiecki,
Geremek และ Walesa ก็ยังมีการกำหนด
ยุทธศาสตร์ ในการตั้งรับ กับฝ่าย ปกครอง ต่างกัน
ออกไป

บทสนทนาปัญหา ทัศนะของ โซลิดาริตี
ซึ่งจัดขึ้นโดยหนังสือพิมพ์ Robotnik (นูนู) เมื่อ
เดือนสิงหาคม 1981²⁰ คงจะช่วยสะท้อนได้บ้าง
ว่าผู้นำโซลิดาริตีคิดต่างกันไปอย่างไร

Jan hitynski (ผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์
Robotnik) ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดยุทธศาสตร์

ที่คอยตั้งรับและอ้อมข้อมกับฝ่ายปกครอง เพราะ
จะยังทำให้โซลิดาริตีเสียคะแนนนิยม จากผู้ร้อ
คอยการแก้ไขสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ หรือ
ปรารถนาโครงสร้างใหม่ในสังคม อีกทั้งจะทำให้
ฝ่ายKPN (สหพันธ์เพื่อโปแลนด์อิสระ) รุกหนัก
ยิ่งขึ้น

Jacek Kuron (หนึ่งในผู้ก่อตั้ง KOR)
เห็นว่า สหภาพกรรมกรอิสระ ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อ
ควบคุมฝ่ายอำนาจ แต่กลับควบคุมไว้ไม่อยู่เพราะ
ฝ่ายอำนาจมีเล่ห์กลมาก ฝ่ายกุมอำนาจคงจะไม่
ไขเพียงสมาคมพลชนสำหรับป้องกันตนเอง เพราะ
ไม่มีใครอ่านหนังสือพิมพ์ของพรรคกันเท่าไร ใน
ขณะที่สถานการณ์ทางเศรษฐกิจในโปแลนด์ยังคง
ระส่ำระสายอยู่ หลาย ๆ คนคงจะไม่อดทน อาจ
จะผิดหวังในโซลิดาริตี และอาจจะหันไปหาความ
หวังใหม่ คือ "รัฐบาลที่แข็งแกร่งกว่าเดิม" ด้วย
ตนเอง Jaruzelski จึงพยายามนำทหารเข้ามา
ไว้ในรัฐบาล น่าจะเป็นไปได้ว่าจะเกิดสงคราม
กลางเมืองขึ้น

นอกจากนั้น Kuron ยังได้แสดงท่าทีเกี่ยว
กับแนวโน้มที่จะมีการก่อตั้งพรรคการเมืองหลาย ๆ
พรรค เขาคิดว่า เป็นความคิดที่ตึงเครียดที่จะช่วย
ป้องกันความอยู่รอดของสหภาพฯ ไว้ได้ แต่ต้อง
มาวิเคราะห์ว่าเป็นพรรคแบบไหน ถ้าเป็นพรรค
ที่หลายระเขยแบบเก่าเพื่อต่อต้าน และขัดแย้งระ
เบียบใหม่ ท่านอง "พรรคคอรัรั" (partie-Etat)
ก็จะไม่ช่วยแก้ปัญหาอะไร เขาเห็นด้วยกับพรรค
ที่ต่อสู้เพื่อการเลือกตั้งอิสระ การมีโอกาสส่งตัว
แทนมาร่วมในสภา แต่สำหรับโปแลนด์เหตุการณ์
ยังไม่สุกงอมพอที่จะมีพรรคเช่นนั้นได้ Kuron

เห็นว่าใน ปัจจุบัน ไม่อาจ โคนอำนาจ หรือจัดการ
รณรงค์ทางสังคม ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องใช้เวลา
อันยาวนาน และยังทำให้กองทัพต่างชาติเข้า
แทรกแซงได้ ฉะนั้น สิ่งที่เหมาะสมที่สุดในเวลา
นี้ คือการแก้ไขปัญหาวิกฤตในชีวิตประจำวัน
(mouvement anticrise) และการเคลื่อนไหว
ทางสังคม ซึ่งสหภาพกรรมกรอาจจะทำได้ด้วย
การเคลื่อนไหวแบบบริหารตนเอง

Bronislaw Geremek (เป็นที่ปรึกษา
ของโซลิตาร์ต เป็นฝ่ายร่างนโยบายและเป็น
ประธานศูนย์วิจัยสังคมและอาชีพ) Geremek
ยอมรับว่า ปัจจุบันมีภัยจากภายนอก และภายใน
ที่ยังไม่มกลไกที่จะขัดแย้งทางฝ่ายอำนาจ หรือ
ฝ่ายโซลิตาร์ตไว้เป็นกลุ่มก้อนได้ เขาเสนอว่า
โซลิตาร์ตควรจะมีบทบาทรับผิดชอบคือ โชคชะตา
ของโปแลนด์มากกว่านั้น งานของโซลิตาร์ตควรจะ
เป็นงานที่ครอบคลุมขบวนการในสังคมด้านต่างๆ
Geremek เห็นด้วยกับ Kuron ว่า ในสภาพ
การณ์ปัจจุบัน ยังไม่ควรมุ่งเข้มไปที่การสร้าง
พรรคการเมือง

ในส่วนที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของสหภาพ
กรรมกร Geremek เห็นว่า การใช้คำขวัญ
สโลแกนรุนแรง หรือพุ่งเป้าไปที่เป้าหมายระยะ
สั้นจะเป็นอันตรายต่อสหภาพฯ สหภาพฯ จะ
กลับกลายเป็นพลังอนุรักษ์นิยม ทางที่ดีควรจะ
วางยุทธศาสตร์ระยะยาว สหภาพฯ ควรจะมีบทบาท
เคลื่อนไหว ทางด้านการเผยแพร่ ความคิด
บริหารตนเอง

Jerzy Milewski (คุมข่ายงานของโซ-
ลิตาร์ตในวิสาหกิจใหญ่ๆ และรับผิดชอบสาขา

โซลิตาร์ต(เมืองคังสก์) Milewski ก่อนข้างมอง
โลกในแง่ดี เขาเห็นว่าเมื่อยังไม่มีการรุกรานจาก
ต่างชาติก็ไม่น่าจะมีในต่อไป อนึ่งในเมื่อกรรมกร
ต้องการให้สหภาพฯดูแลกิจกรรมต่างๆ ครอบคลุม
ไปหมด ก็ควรร่างนโยบายไปโดยไม่ต้องรอข้อ
เสนอของฝ่ายกุมอำนาจ โซลิตาร์ตควรจะเอาใจ
สมาชิก สนับสนุนความคิดริเริ่มจากพื้นฐานเพื่อ
รักษาย่างงานเอาไว้ Milewski ไม่ค่อยเชื่อว่า
สภาบริหารตนเองระดับชาติในรัฐสภา จะเป็น
ปากเสียงให้กรรมกรได้ เขาคิดว่าควรจะสนับสนุน
การบริหารตนเองในท้องถิ่นต่างๆ ก่อนที่
จะไป ถึงการ บริหาร ตนเอง ระดับชาติ ในรัฐสภา
ในส่วนที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง เขาเห็นว่าโซ-
ลิตาร์ตไม่ควรจะเป็นพรรคการเมือง เพราะอาจจะ
มีการรวมอำนาจเกิดขึ้นได้

Zbigniew Bujak (เป็นกรรมกรที่
Ursus ประจำสาขาโซลิตาร์ตทอว์รชอร์) Bujak
เห็นว่า ปัจจุบันโซลิตาร์ตกำลังอ่อนตัวลง ควร
จะปรับปรุงให้มันนโยบายที่แน่ชัด แก้ไขโครงสร้าง
ของสังคม รวมทั้งปัญหาที่เป็นรูปธรรมด้านต่างๆ
Bujak ก็เห็นด้วย กับ ขบวนการ บริหาร ตนเอง
เช่นกัน

Ryszard Bugaz (เป็นนักเศรษฐ-
ศาสตร์) Bugaz เห็นว่า ปัญหาปัจจุบันที่ต้อง
แก้ไขคือการหาเงินเชื่อ ประมาณสองถึง สามหมื่น
ล้านดอลลาร์มาปรับปรุงเศรษฐกิจ รัฐบาลที่มีการ
บริหารที่หนักแน่นเท่านั้นถึงจะใช้เงินเช่นนั้นให้เป็น
ประโยชน์ได้ ส่วนปัญหาในอนาคต คือการปฏิ
รูปทางเศรษฐกิจ สร้างระบบการประสานงาน
ระหว่างภาคเศรษฐกิจต่างๆ ในปัจจุบันไม่อาจ

แก้ไขวิกฤตการณ์ ได้จากเพียง การบริหาร ตนเอง ในท้องถิ่นเท่านั้น ต้องแก้ปฏบัติการของรัฐด้วย แต่รัฐบาลปัจจุบันก็อ่อนแอและเฉื่อยชามาก สำหรับ ปัญหาเรื่องพรรคการเมือง โซลิดาริตี ควรจะดำรงฐานะเป็นสหภาพกรรมกรต่อไป เพราะเป็นที่ซึ่ง จะประนีประนอม ความคิดเห็น ต่างกระแส ได้มากกว่าพรรคการเมือง

ในระหว่างที่ Walesa เดินทางเยือนฝรั่งเศสเมื่อเดือนตุลาคม 1981 Kania ซึ่งเพิ่งจะนั่งเก้าอี้เลขานุการพรรค POUP ได้เพียงคนเดียว ก็ลาออกจากตำแหน่ง เปิดโอกาสให้นายพล Jaruzelski ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีกลาโหม ขึ้นแทนในวันที่ 18 ตุลาคม 1981 Jaruzelski ได้ประกาศว่าเขาพร้อมที่จะรับพิจารณาเรื่อง "ข้อตกลงภายในชาติ" ซึ่งหมายถึง การปกครองร่วมระหว่าง POUP, พรรคชาวนา และพรรคประชาธิปไตย โดยที่ POUP เป็นฝ่ายนำ Olszowski ซึ่งเป็นฝ่ายกระแสแรงภายในพรรคกับท้าวาจะยอมรับข้อตกลงนี้ อย่างไรก็ดี ข้อตกลงนี้ไม่ได้ ครอบคลุมไปถึง สหภาพกรรมกร พรรคยังคิดเสมอที่จะแยกฝ่าย Walesa ออกจากพวกหัวรุนแรงในโซลิดาริตีและคิดจะสลาย KOR เพื่อหาองค์กรใหม่ที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

เหตุการณ์ได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อยๆ มีการนัดหยุดงานเกิดขึ้น ประปราย ในปลายเดือน ตุลาคม 1981 โดยที่โซลิดาริตีไม่ได้จัดให้มันขึ้นนั้นแสดงถึงความแค้นแค้น และความขุ่นเคืองของประชาชนในชีวิตประจำวัน พวกหัวรุนแรงในโซลิดาริตีได้ วิพากษ์วิจารณ์รัฐอย่าง ไม่ไว้หน้า

Jurczyk ซึ่งเป็นตัวแทนจาก Szczecin ถึงกับ ประณามในสภาโซลิดาริตีเมื่อเดือนพฤศจิกายนว่า รัสเซียเบียดบังผลประโยชน์จากโปแลนด์ และว่า รัฐบาลเป็นพวกทรยศขายชาติให้เยอรมัน ต่อ มวลชนในรัสเซีย จับเอาคำพูด ดังกล่าว ไปเป็นข้ออ้าง ว่าโซลิดาริตีมีจุดมุ่งหมายจะทำลายสังคมนิยม

การนัดหยุดงานที่เกิดขึ้น ไม่หยุดยั้งทำให้ Jaruzelski ถึงกับ ประกาศ ออกมาเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ว่า ถ้ายังเกิดความวุ่นวายเช่นนี้อยู่ต่อไป การปะทะและสภาวะสงครามจะต้องเกิดขึ้นอย่างไม่ต้องสงสัย คำขู่ของ Jaruzelski ไม่ได้หยุดยั้งการนัดหยุดงานตามโรงงาน นอกไปจากนี้ พวกนักศึกษายังได้นัดหยุดเรียน เพื่อเรียกร้องให้มหาวิทยาลัยมีอิสระ ในการ ปกครองตนเอง เหตุการณ์เริ่มรุนแรงขึ้น เมื่อนักศึกษาโรงเรียนดับเพลิงยึดสถานที่เรียน กับตัวผู้นอว การเป็นตัวแทน เพื่อเรียกร้องไม่ให้รัฐจัด องค์กรดับเพลิงเป็นองค์กรทางทหาร กรรมกรใน เขตวอร์ซอร์ได้โอบล้อม โรงเรียนเพื่อช่วยนักศึกษา โดยสงบ แต่ทางการกลับส่งตำรวจเข้าจัดการด้วยกำลัง

ความพยายามของ Walesa และสังฆราช Giemp (ซึ่งขึ้นมาแทน Wyszyanski ซึ่งถึงแก่อนิจกรรม) พยายามจะหา "ข้อตกลงร่วมแห่งชาติ" กับฝ่ายปกครอง ดูจะไร้ผลเพราะทางการ ยืนยันที่จะกำจัดฝ่ายหัวรุนแรงในโซลิดาริตี ข้อวิเคราะห์ของ Jacek Kuron (ดูจากการสนทนา โต้เถียง) ทายใจพรรคได้ทะเลาะไปรุ่ง Kuron

เห็นว่าทางการกำลังจะฉวยโอกาสโฆษณาว่าโซลิดาริตเป็นอนาธิปไตย และชักจูงพวกที่กำลังสิ้นหวังต่อสถานการณ์ในประเทศ ให้หวนกลับมายอมรับ “ระบอบ” และ “อำนาจ” และแล้ว...

ในวันที่ 13 ธันวาคม 1981 Jaruzelski ซึ่งถูกผลักดันจากกลุ่ม Grunwald²⁰ และรัสเซียอยู่นานแล้ว ก็ได้พาโปแลนด์ไปสู่ “ระบอบทหาร” จริงๆ ดังที่ Kuron ว่าไว้

เมมร่ายเห็นอริมฝั่งทะเลบอลติก

ฟ้าสว่างมาได้ไม่นานเลย เพียงสัปดาห์เดือนเท่านั้น... แล้วก็เกิดเหตุวិบัติ เมมร่ายคำทรมัน
เคลื่อนเข้าบดบังแสงระวีเห็นอริมฝั่งทะเลบอลติก!

รัฐประหาร ของ นายพล Jaruzelski²¹ เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์โปแลนด์ (POUP) ซึ่งเปิดฉากตั้งแต่เช้าตรู่ของวันที่ 13 ธันวาคม 1981 เป็นคางเมมร่ายที่ไม่เพียงแต่จะบดบังฟ้าโปแลนด์เท่านั้น หากแผ่ตัวเข้าครอบคลุมทั่วยุโรปและสากลโลก ให้หมองคล้ำไปด้วยความรันทดสลดใจ การต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของกรรมกรโปแลนด์ที่ผ่านมา ได้สร้างความหวังใหม่ๆ ให้กับระบอบสังคมนิยมของยุโรปตะวันออก... แต่แล้ว... ความหวังอันกลับพังครนลงมา ด้วยนามอของผู้นำปฏิวัติมาร์กซ์-เลนินมา “เผด็จการ เหนือ ชนชนกรรมกรมาชท์” ... อำนาจของประชาชนได้ถูกรับกลับคืนไปอีกครั้งหนึ่ง ...

รัฐประหารเดือนธันวาคม 1981

เงามืดของการรัฐประหารได้กลับกลายเข้ามาดั่งแต่วันเสาร์ที่ 12 ธันวาคม กำลังตำราวจได้เข้าล้อม “Mazowsze” ซึ่งเป็นท่าทำการของโซลิดาริต ในวอร์ซอร์ โปแลนด์ถูกตัดขาดจากโลกภายนอกตั้งแต่เช้าตรู่ของวันที่ 14 สายโทรเลขโทรศัพท์ถูกตัด กองทัพและกำลังทหารได้เข้ายึดกรุงวอร์ซอร์ นายพล Jaruzelski ได้ประกาศภาวะฉุกเฉินทางวิหิต ออกหมายจับ “ผู้นำหัวรุนแรง” ของโซลิดาริต และผู้รับผิดชอบความล้มเหลวต่างๆ ในรอบทศวรรษที่ผ่านมาได้แก่อดีตเลขาธิการ Gierak เป็นต้น ทางทางได้ส่งยุบสหภาพกรรมกร, สหภาพของชาวนา, องค์การนักศึกษา, สมาคมหนังสือพิมพ์ ตั้งตัดไฟฟ้า

ห้ามการประชุม การนัดหยุดงาน การท่องเที่ยว และการเดินเรือในย่านทะเลบอลติก รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการได้สั่ง บัด การ เรียน ชั่วโมง สำนักข่าว PAP สั่งปิดหนังสือพิมพ์อื่นๆ ชั่วโมง Trybuna Ludu ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ของพรรค POUP และ Iolnierz Wolnosci ซึ่งเป็นกระบอกเสียงของกองทัพ คณะกรรมการป้องกันชาติได้สั่งให้องค์กรเศรษฐกิจที่สำคัญๆ ได้แก่ การขนส่ง, การไปรษณีย์, การคมนาคม และการพลังงาน กลายสภาพเป็นองค์กรทางทหาร²²

ทางการจะตัดสินใจเลือกวันทำรัฐประหารได้เหมาะสม เพราะได้โอกาสจับผู้นำของสหภาพกรรมกร โซลิดาริต ที่กำลังประชุมอยู่ที่

คงสักได้พร้อมๆ กันหลายคน ยกเว้นวาเลสซัง ฝ่ายรัฐประหารอ้างว่าไม่ได้คุมขัง แต่นำตัวมา “เจรจา” กับทางการใกล้ๆ กรุงวอร์ซอร์ ผู้นำ *โซลิดาริตี* ที่เล็ดลอดจากการจับกุมมาได้ก็พยายาม ต่อสู้ ด้วยการเรียกร้องให้มีการนัดหยุดงานโดยสงบ การนัดหยุดงานที่ระบอบไปทั่วโปแลนด์ ในสัปดาห์ต่อมา ได้ซัดลงความไม่พอใจการเผด็จอำนาจครึ่ง วรรกรรมกรวอร์ซอร์, คาโตวิช, ดังสก์, คราโคว์, อูร์ซส, ปอซนัน, และทอนๆ ได้ใช้การนัดหยุดงานเป็นอาวุธต่อรอง แต่ในหลายๆ แห่ง ทางกรได้ใช้อาวุธเข้าจัดการ กรณีที่หลายโหดที่สุด ก็คือคนงานเหมืองถูกจัดการด้วยอาวุธลงในการปะทะที่เหมืองวูเจก ในซิลีเซีย นอกจากนั้นก็มีกรณีการล้มตายในท้องถิ่นอีก กระแสข่าวตะวันตกได้ให้ตัวเลขออกมาว่ามีคนตายกว่า 200 คน ถูกจับกุมกว่าห้าแสนคน (ข่าวของ *โซลิดาริตี* เองว่ามีมากกว่าหกแสนคน)²³ ผู้นำคนสำคัญๆ ของ *โซลิดาริตี* ที่ถูกจำคุก ได้แก่ Kuron, Karol Modzelewski, Adam Michnik, Bronislaw Geremek นอกจากนั้นก็มีปัญญาชนคนอื่น ๆ อีกรวมทั้งศาสตราจารย์ Jan Josef Lipski ผู้ร่วมก่อตั้ง KOR สัตองหาเหล่านี้ถูกส่งไปอยู่ในค่ายกักกันตามจุดต่างๆ ในโปแลนด์²⁴ (หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสหลายฉบับรายงานว่า บางคนถูกส่งไปรัสเซีย) Tadeusz Mozowiecki²⁵ ปัญญาชนคาทอลิกผู้ใกล้ชิดกับสันตปาปา Jean-Paul II ได้ล้มตายในค่ายกักกันที่ทนาเวเชินซัน

เผด็จการ Jaruzelski ไม่ยอมอ่อนน้อม รัฐทรราชอื่นๆ ด้วยการสอดใส่ลัทธิคลั่งชาติและ

นโยบายต้านยิว (antisemitisme) เข้าไว้ในแนวนโยบาย นโยบายสังคมนิยมแห่งชาติ (Socialisme national) ได้กลับแปรเปลี่ยนเป็น “ชาตินิยม-สังคมนิยม” (National-socialisme)²⁶ มีการประกาศต่อต้านพวกยิวที่มีบทบาทสำคัญใน *โซลิดาริตี* และ KOR Bronislaw Geremek ที่ปรึกษาของวาเลสซังก็ถูกกล่าวหาว่าสืบเชื้อสายมาจากยิว นอกจากนั้นพวกฟรังค์-มาซง (freemason)²⁷ ใน DIP (สมาคมเพื่อประสมการณ์และอนาคต และ KIK (สมาคมของพวกปัญญาชนคาทอลิก) ก็อยู่ในบัญชีพวกที่ “ไม่น่าไว้ใจ” ด้วย

หลังฉากการรัฐประหาร “บรูแมร์” 1981

รัฐประหารครั้งนี้เหมือนพายุก่อก่อให้เห็นนานแล้ว ด้วยการสะสมตัวของเมฆใหญ่ ค้ำทึมนั้น หนังสือพิมพ์หลายฉบับในฝรั่งเศสได้เปรียบเทียบการทำรัฐประหารครั้งนี้ เหมือนการรัฐประหารบรูแมร์ของโบนาปาร์ต²⁸ เพราะมีเค้าชวนให้เข้าใจว่าจะเกิดการ รัฐประหาร มาแต่เนิ่นๆ แล้ว บทความของ André Fontaine ใน *Le Monde* ฉบับวันที่ 15 ธันวาคม มีชื่อว่า “วันที่ 18 บรูแมร์ของนายพล Jaruzelski” (Le 18 brumaire du général Jaruzelski) ในหนังสือพิมพ์เสียดสีสังคม *Le Canard Enchaîné* ฉบับวันที่ 16 ธันวาคม ก็มีบทความของ André Ribaud ที่ใช้ชื่อว่า “รัฐประหารที่ 18 บรูแมร์สก” (Le Coup de 18 Brumairski) อนึ่ง แม้ Jaruzelski จะได้ประกาศแล้วด้วยอีกว่า เหตุ

การณ์ครั้งนั้นเป็น “การจัดการภายใน” ไม่มี “การเกี่ยวข้องกับต่างชาติ” แต่จากประวัติศาสตร์และข้อเท็จจริง จะให้เชื่อได้อย่างไรว่าโปแลนด์ไม่ได้อยู่ในเขตอิทธิพลของโซเวียต ในวันที่ 10 ธันวาคม ก่อนเหตุการณ์รัฐประหาร ตำนกขาว Tass ได้กล่าวหาโซเวียตว่า จะพิจารณาเรื่องการโค่นอำนาจรัฐบาลแห่งชาติ การบริหาร และทางกฎหมาย รวมทั้งเตรียมการโจมตีหามิตรของโปแลนด์ Tass ได้เชิญชวนให้ผู้นำโปแลนด์จัดการป้องกันรัฐไว้ด้วยวิธีการที่เหมาะสมรัสเซียมีนโยบายต่อต้านสหภาพกรรมกรอิสระ โซเวียต และลักษณะที่เป็น “ประชาธิปไตยชนกว่าเดิม” ในโปแลนด์ นับวันข้อเรียกร้องของกรรมกรจะทำลายโครงสร้างการรวมศูนย์อำนาจ และผลประโยชน์ทางด้านการเมืองเศรษฐกิจของ โซเวียต ไปทุกขณะ ถ้าปล่อยให้โปแลนด์หล่นมือไป ไฟที่ลามไหม้ไปถึงประเทศอื่น ๆ ในยุโรปตะวันออก

ผู้ที่ทำนายได้แม่นยำที่สุดคนหนึ่งว่า อาจเกิดรัฐประหารในโปแลนด์ ก็คือ Cornelius Castoriadis²⁹ ในหนังสือของเขาชื่อ *Devant la guerre* ซึ่งออกมาไม่กี่เดือนก่อนเหตุการณ์รัฐประหาร Castoriadis ได้เสนอข้อวิเคราะห์ว่า ในจักรวรรดิโซเวียตปัจจุบัน ‘พรรค’ ได้กลายเป็น ‘ซากศพทางประวัติศาสตร์ กองทัพต่างหากที่เป็นตัวกำหนดคัมม่ออำนาจและกบฏภัยความกลัว’ ในบทให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ *Le Matin* ฉบับวันที่ 17 ธันวาคม และนิตสารรายสัปดาห์ *Le Nouvel Observateur* ฉบับวันที่ 2-8 มกราคม 1982 Castoriadis ได้ให้คำจำกัดความคำ “สห

ศาสตราธิปไตย” (stratocratie) ว่าหมายถึงการปกครองด้วยกองทัพ ในรัสเซีย “สังคมนิยม” อยู่ในกรอบสังคมนิยมปัจจุบัน ประกอบด้วยทหาร 20-25 ล้านคน รวมทั้งอุตสาหกรรมทหารที่ทับคั่นจากสังคม และพัฒนาอย่างรวดเร็วกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ ในโปแลนด์ไม่มีลักษณะ “สังคมนิยม” แบบในโซเวียต มีแต่กลไกทหารแบบธรรมดาๆ พรรคที่ไร้สมรรถภาพการควบคุมของลัทธิมาร์กซ์-เลนินไม่มีอะไรที่จะกบฏภัยสังคมนิยมได้เลย กองทัพจึงเริ่มเข้ามาบทบาทสำคัญ ในการจับสังคมนิยมที่ตนเองต้องการ คือคำถามที่ว่า เป็น ‘พรรค’ หรือ ‘กองทัพ’ ที่กำหนดให้มเกิดการในโปแลนด์ Castoriadis ก็ถือว่าเป็นความเห็นชอบร่วมกัน รัสเซียได้เตรียมตัวแก้ปัญหา “แนวใหม่ของโปแลนด์” (หมายถึงตั้งแต่สหภาพกรรมกรอิสระ) ไว้ 3 แนวทางด้วยกัน แนวทางแรกคือ การส่งทหารเข้ามาจัดการโดยตรง แนวทางที่สอง คือหนุนให้รัฐประหาร (อย่างที่กำลังดำเนินอยู่) และแนวทางสุดท้ายก็คือ คอยจนกว่าเหตุการณ์ในโปแลนด์จะเลวร้ายลงจนคนต้องกลับมาสวมหมวก “ลูฟท์” เก้า แต่ทางเลือกสุดท้ายค่อนข้างเสี่ยง เพราะทั้งช่วงให้ยุโรปตะวันออกประเทศอื่นๆ เคลื่อนไหวได้ รัสเซียเร็วร้อนที่จะส่ง “ลัทธิชนนาถทหาร” เป็นสินค้าออกนอกประเทศ ลัทธิชนนาถทหารเป็นการปกครองโดย ‘พลเรือน’ เพื่อ ‘พลเรือน’ Castoriadis เรียก รัสเซียว่า “รัสเซีย” ไม่ยอมเรียกว่า “สหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต” (USSR) โดยถือว่าอักษรตัว USSR นั้นเรื่องมดเท็จอยู่ตรงด้วยกัน กล่าวคือ รัสเซียไม่ได้เป็น “สหภาพ”

(unoin) แต่เป็นคุณสมบัติของมวลชนไม่ต่างจาก สมัยซาร์เท่าใดนัก ไม่ได้เป็น "สาธารณรัฐ" (république) แต่เป็นรัฐเผด็จการ ไม่ได้เป็น กระจกเดียวของความเป็น "สังคมนิยม" (Socialisme) และไม่อาจที่จะเรียกว่าเป็น "โซเวียต" (Soviet) เพราะโซเวียตหมายถึงคณะที่ปรึกษา ซึ่งได้รับเลือกจากสภาประชาชนแต่ในรัสเซียมัน ได้รับการแต่งตั้งจากพรรค Castoriadis พยายามอธิบายความเป็น "รัฐทหาร" ของรัสเซีย และการคิด "โรครระบาด" ทว่าในประเทศซ้ายอิตาลี

ในบทความของ Jacques Sapir, "L'appareil militaire policier instrument du parti" ใน *Le Monde Diplomatique* (มกราคม 1982) Sapir มีความคิดเห็นไม่ต่างจาก Castoriadis เท่าใดนัก เขาเห็นว่ากองทัพโปแลนด์ไม่ได้เป็น ผลผลิตของ "การปฏิวัติ" ไม่ได้เป็น "ผลต่อเนื่องของประวัติศาสตร์" แต่เป็นการถุกยึดเย็ดจากการเมืองภายนอก ตั้งแต่ปี 1956 รัสเซียเข้มแข็งและจะเอาโปแลนด์ไว้รับใช้ยุทธศาสตร์ของตน ดังกับตงนายทหารรัสเซีย นายพล Rokossovsky ไปควบคุมกองทัพโปแลนด์ในระยะแรก ๆ กองทัพนั้นลักษณะเป็นกลไกตำรวจ-ทหารรวมกันในตัว ประกอบด้วยจำนวนคน 741,500 คน (จำนวน 72,000 คน ซึ่กับกระทรวงมหาดไทย อีก 350,000 คน ซึ่กับกระทรวงเสื่อป่า) ในกองทัพจะมีหน่วยการเมืองของพรรคประจำอยู่ รัสเซียให้การอุดหนุนทางด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ และยุทธภัณฑ์

นักหนังสือพิมพ์อีกคนหนึ่ง ได้แก่ Gérard Bonnot ซึ่งเป็่นนักเขียนประจำของ *Le Nouvel*

Observateur ได้ให้ข้อมูลทางทหารของโปแลนด์ไว้ในคอลัมน์ "Il fallait un kipi" ใน *Le Nouvel Observateur* ฉบับพิเศษ (15 ธันวาคม 1981) Bonnot เขียนไว้ว่า โปแลนด์เป็นมหากรุกตัวสำคัญของประเทศในสนธิสัญญา วอร์ซอร์ กองทัพโซเวียต ซึ่งมีหน่วยงานสำคัญ ๆ ประจำอยู่ในเยอรมันตะวันออก จะต้องเคลื่อนผ่านที่ราบทางเหนือของโปแลนด์ ในโปแลนด์เอง ก็มีกองกำลังรัสเซียประจำอยู่ที่ Legnica ซึ่งเป็นแดนต่อกับเชโกสโลวาเกีย และ เยอรมัน ตะวันออก กองทัพส่วนเหนือมีไว้ ประจัญกับ กองทัพส่วนกลางของประเทศสาคินาได้ในโปแลนด์ กองทัพบกซึ่งประกอบด้วยรถถัง 8,500 คัน และกำลังคน 210,000 คน มีหน้าที่พิเศษสำหรับปราบ "พวกต่อต้านการปฏิวัติ"! กองทัพโซเวียตได้เปลี่ยนโครงสร้างกองทัพของโปแลนด์ใหม่ หน้าที่แทรกซึมและจัดการแบบตำรวจด้วย

ข้อวิเคราะห์ของ Castoriadis, Sapir และ Bonnot ได้ช่วยทำให้เราเห็นภาพ "รัฐทหารในโปแลนด์" ชัดขึ้น เมื่อไม่กี่วันก่อนที่เหตุการณ์วันที่ 18 ธันวาคม จึงได้อุบัติขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยกำลังรัสเซีย Jaruzelski อ้างว่าทำรัฐประหารเพื่อช่วยบรรเทาความระส่ำระสายในบ้านเมือง ทำให้บ้านเมืองเบ็ดเสร็จขึ้น (normalisation) แต่ทุกมาตรการที่เกิดขึ้นหลังวันที่ 18 ธันวาคม เรียกไม่ได้เลยว่าเป็นมาตรการที่ปรกติ ตรงกันข้าม รัฐประหารในโปแลนด์ปัจจุบันไม่ผิดอะไรกับรัฐฟาสซิสต์ เมื่อไม่กี่วันก่อน Kolakowski นักปรัชญาโปแลนด์อดีต

มาร์กซิสต์ได้เคยพูดไว้ว่า “สิ่งที่ฝ่ายปกครอง
อยากทำ ไม่ใช่การชักนำให้ราษฎรเข้าใจว่า
นโยบายและเป้าหมายของฝ่ายปกครองขัดต่อลัทธิ
คอมมิวนิสต์เป็นแกนนำทาง แต่เป็นการชักนำให้
เชื่อว่าต่อไปนั้นจะมีแต่สภาวะของการกดขี่ครอบงำ
ซึ่งทุกคนต้องยอมจำนนโดยคุณฉันทภาพ”³⁰

การตอบโต้ในโปแลนด์ :

๑) “พระคริสต์” อาจเป็นกษัตริย์ ?

Adam Mickiewicz กวีโรแมนติคชาว
โปแลนด์เคยเปรียบโปแลนด์ไว้ว่าเป็น “พระคริสต์
แห่งชนชาติต่างๆ” เมื่อพายุร้ายกระหน่ำ
ลงมาอย่างไร้ปราณี (เมื่อ 13 ธันวาคม 1981)
ปานคะนั้นแล้ว... “พระคริสต์” จะอาจฟื้นคืน
ชีพได้อีกหรือไม่หนอ...

หลังวันที่ 13 ธันวาคม พลังเคียวทรอค
พ้นจากการปรามปรามของฝ่ายทหาร คือพลัง
ศาสนา แต่ไม่น่าเป็นไปได้ที่ศาสนาจะสามารถ
เชื่อมรอยร้าว ระหว่างฝ่ายปกครองและสหภาพ
กรรมกรอิสระ ก่อนหน้าเหตุการณ์รัฐประหาร
สังหาร Josef Glemp เคยพยายามจัดให้มีการ
การเจรจาเพื่อหา “ข้อตกลงภายในชาติ” ระหว่าง
Walesa กับ Jaruzelski (7 ธันวาคม) ก็ไร้
ผลอย่างสิ้นเชิง เมื่อ Jaruzelski ประกาศภาวะ
ฉุกเฉิน และจับกุมปัญญาชนและผู้นำกรรมกร
สังหาร Glemp ได้สั่งสาส์นวิงวอนขอให้ทุก
ฝ่ายอยู่ในความสงบ จากนั้นก็ออกคำทำทัณฑ์ของ
วาทิกัน Bronislaw Daprowki (เลขาธิการ

องค์การศาสนาในโปแลนด์) และ Luigi Poggi
(ผู้นำกลุ่ม Saint-Siège) ได้ถูกส่งไปขอคำ
ปรึกษาจากสันตปาปา Jean-Paul II คำเตือน
ของวาทิกันก็คือ “อย่าไปดับเพลิงด้วยน้ำมัน”
เพราะไม่มีประโยชน์อะไรที่จะเป็น “วีรบุรุษที่
ฆ่าตัวตายเอง”... โอวาทขององค์สันตปาปา
เมื่อวันคริสตมาสได้เน้นให้ฝ่ายภายนอก หยุดการ
แทรกแซง

ในสายตาของโบสถ์คาทอลิก ฝ่ายกรรมกร
ควรจะต้องรับอย่างสงบ สร้างพื้นฐานใหม่บน
รอยรอยร้าวเวลาที่สร้างสรรค ประชาธิปไตยขึ้น
อีกครั้ง ฝ่ายศาสนาออกจะต้องเล่นบทบาทที่หนัก
หนักกว่าเดิม การวางตัวเป็นกลางเช่นนี้อาจจะทำให้
ให้ฝ่ายกรรมกรเข้าใจไปได้ว่า โบสถ์หันมาเป็น
พลังของฝ่ายที่อ้างว่า “ช่วยทำให้บ้านเมืองเป็น
ปรกติสุข” แต่ในอีกแง่หนึ่ง ก็อาจจะวิเคราะห์
ได้ว่า โบสถ์ไม่ต้องการเห็นการนองเลือดลูกหลาน
ใหญ่โต และต้องการรักษาสถานะเดิม คือความ
สามารถที่จะเบ้มพลังค์ตัวเองเอาไว้ อย่างไรก็ตาม
ที่โบสถ์ขอร้องใหม่ “การเจรจา” นับเป็นการยาก
เพราะฝ่ายอำนาจเลือกใช้ “ปืน” แทน “ปาก”
เสียแล้ว สิ่งเดียวที่ทางฝ่ายศาสนาจะทำให้ได้ใน
ปัจจุบันก็คือการช่วยเหลือทางมนุษยธรรม ได้แก่
การขอร้องให้ระงับภาวะสงคราม คิดตามและ
ช่วยเหลือนักโทษการเมือง ส่วนบทบาทต่อไป
ก็คือการขอร้องให้ปลดปล่อยนักโทษการเมืองและ
ใหม่ *โซลิดาริตี* เช่นเดิมนั้น คงจะไม่มีคำขาน
ตอบในเร็ววันได้

ทางด้านกรรมกรผู้ถูกปล้นชิงสิทธิ การตอบโต้ด้วยการนัดหยุดงานอย่างสงบใน ระยะต้นของภาวะฉุกเฉิน ได้ถูกใส่ความว่าเป็นการก่อความจากฝ่ายหัวรุนแรงบ้าง การต่อต้านสังคมนิยมบ้าง ฝ่ายเจ้าหน้าที่ได้เข้าจัดการกรรมกรด้วยกำลังในหลายๆ ที่ มีคนตายและถูกจับกุมอย่างไม่เป็นธรรมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ฝ่าย *โซลิดาริต* ที่หนัรอดพ้นการจับกุมได้แก่ Zbigniew Bujak Zbigniew Janas ฯลฯ ได้ทำการเคลื่อนไหวใต้ดิน ทำหนังสือพิมพ์ใต้ดินและใบปลิวออกมาแจกจ่ายเรียกร้องกรรมกรให้ต่อสู้โดยสงบและแก้ข่าวมดเท็จของทางการ³²

แต่ในเมื่อฝ่ายหนึ่ง “แจกอาวุธ” อีกฝ่าย “แจกใบปลิว” ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เหลื่อมล้ำกันเช่นนี้คงจะทำให้ Jaruzelski กดไปแลนด์ไว้ใน “ภาวะปกติ” ได้อีกนาน ไปแลนด์กำลังถูกสะกดด้วยเวทมนต์ของฟอเมด การจับกุม การใช้กำลังรุนแรงได้ทำให้ประชาชนตกอยู่ในสภาวะฮึดอด ตนกถัวและเงยขมับ... ไม่มีใครกล้าออกความเห็นสู้สมุห์หามาแม่แค่ Andrzej Wajda³³ นักสร้างภาพยนตร์เพื่อสัจจะ ก็ปฏิเสธที่จะตอบคำถามผู้สื่อข่าวตะวันตก หรือแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น³⁴ การเมืองปัจจุบันในโปแลนด์ได้มาให้ความสมจริง แก่คำพูดของตัวละครคนหนึ่งในภาพยนตร์เรื่อง *L'Homme de Fer* (มนุษย์เหล็ก) ของ Wajda ตัวละครผู้นั้นคือ หัวหน้าตำรวจลับ Wajda ได้ให้ตัวละครพูดว่า “ไม่เป็นไร... กระตานั้น

(หมายถึงสนธิสัญญาเมืองคังส์ก) ไม่มีค่าอะไรเลย เพราะทางการถูก ‘มดมือขก’ (ให้เซ็น)”

ถูกแล้ว... ฝ่ายปกครองไม่ได้เต็มใจที่จะเซ็นสัญญาเลย

แต่ฝ่ายผู้เรียกร้องใหม่สัญญา “เหตุผล” ในการขอร้องไปแลนด์หลังสนธิสัญญาเมืองคังส์ก เป็นความหวังใหม่ เป็นก้าวใหม่ที่ยืนยันว่า “เสรีภาพ” และ “ประชาธิปไตย” ต้องไปคู่กับกันความเป็นสังคมนิยม ครานั้น... อรุณจะวางพิงจะวางเห็นอรัมฝั่งทะเลบอลติก

หากคงต้องรอคอยกันว่าเมื่อไรนะ เมฆและพายุร้ายจะจางหายไป เมื่อไรจะมี... พิ้าหลังฝน เห็นอรัมฝั่งทะเลบอลติกเล่า?...

“Schumann ได้เคยบรรยายไว้ว่า ‘บทเพลงแห่งโปแลนด์ (Les Polonaises) ของ Chopin เป็นเสมือนบันไดใหญ่ที่ซ่อนตัวอยู่ใต้กรอบบุผาชาติ ส่วน Liszt ได้รำพึงไว้เช่นกันว่า บางท่อนของ ‘บทเพลงแห่งโปแลนด์’ คล้ายกับจังหวะก้าวอันหนักแน่นมั่นคงของคนทศวรรษ หรือคนที่จะเผชิญกับโชคชะตา... ไม่ว่ามันจะโหดร้ายหรืออยู่ศีลธรรมเพียงไรก็ตาม...”³⁵

เชงอรรถ

1. ไปแลนตูกูกแบ่งแยกครั้งที่หนึ่งในสมัย Stanislas II Poniatowski ในปี 1772 ออสเตรีย, รัสเซีย และปรัสเซียแบ่งกันปกครอง ต่อมาเมื่อมีการลงมติใช้รัฐธรรมนูญภายใต้ระบบประชาธิปไตย รัสเซียได้เข้าแทรกแซงและแบ่งไปแลนตูกูกครั้งที่ 1793 เมื่อนโปเลียนเรืองอำนาจในยุโรป สนธิสัญญา Tilsit ปี 1807 ได้ให้อิสระภาพแก่ส่วนหนึ่งของไปแลนตูกูก แต่แล้วสนธิสัญญาปี 1815 ก็กลับแบ่งขอยไปแลนตูกูก แคว้น Galicie ตกเป็นของออสเตรีย ในขณะที่ปรัสเซียเข้าครอบครองแคว้น Posenie แต่ดินแดนส่วนใหญ่อยู่ภายใต้อิทธิพลของชาวแห่งรัสเซีย
2. ดู *J. Dimet & J. Estager, Pologne-une révolution dans le socialisme ?*, Edition Sociales, 1981.
3. ก่อนการสถาปนาพรรคแรงงานในปี 1948 พรรคแรงงานคอมมิวนิสต์ไปแลนตูกูกำเนินกันตั้งแต่ปี 1918 จากการรวมตัวของพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยแห่งราชอาณาจักรไปแลนตูกูกและลิทัวเนีย (SDKPiL) และพรรคสังคมนิยมฝ่ายซ้าย ใช้ชื่อว่าพรรคคอมมิวนิสต์ ในปี 1925 ตลอดจนยุคเผด็จการ Pilsudski (1926-1935) พรรคนี้ต้องเป็นพรรคนอกกฎหมาย แต่ก็ยังคงเป็นหัวหอกในการนัดหยุดงานและการต่อสู้ของชนชาติส่วนน้อย พรรคนี้ต้องสูญสลายลงในปี 1938 จากการทำลายของกลุ่มนิคมสตาลิน (ตลอดช่วงปี 1937-1949 ผู้เข้าร่วมแทบทุกจำพวก) ขบวนการปฏิวัติไปแลนตูกูกเริ่มเคลื่อนไหวอีกครั้งในปี 1942 จากการรวมตัวต่อต้านฮิตเลอร์ทำให้เกิดพรรคแรงงานไปแลนตูกูก (PPR) ซึ่งเน้นลักษณะชาตินิยมและแทรกซึมอยู่ในสภาแห่งชาติ รัฐบาล และสภาล่าง ต่อมาในปี 1948 PPR จึงได้รวมกับ PPS (พรรคสังคมนิยมโปแลนด์) เกิดเป็น POUP
 ในปี 1980 สมาชิกของ POUP ประกอบด้วยกรรมกรร้อยละ 40, คนงานเหมืองและปัญญาชนร้อยละ 44, ขาวนา ร้อยละ 10, และคนงานปลัดเคมิชเนตแล้ว ร้อยละ 6 แม้ว่าตามตัวเลข สมาชิกประเภทใช้แรงงานทางกายและทางสมองจะต่างกัน แต่บทบาทนำได้ตกเป็นของฝ่ายที่ควบคุมทางด้านเทคนิคและสรรพวิทยาการ
4. *J. Dimet & J. Estager*, อ้างแล้ว และ *Inpre cor Intercontinental Press*, ฉบับที่ 87-88, 30 ตุลาคม 1980.
5. *Inpre cor*, ฉบับที่ 87, 88, อ้างแล้ว และฉบับที่ 84, 11 กันยายน 1980.
6. อ้างใน *E. Germain*, "1956 : La Révolte de Poznan", *Inpre cor* ฉบับที่ 84
7. ในที่ประชุมครั้งที่ 26 ครุฑขอฟัดโคมิตส์สตาลินและลัทธินิชาวีบรม
8. *Maurice Duwenger* เป็นนักกฎหมายและนักประวัติศาสตร์ร่วมสมัยที่มีชื่อเสียงของฝรั่งเศส ในหนังสือของเขาเรื่อง **Les Orangers Du Lac Balaton** เขาได้บรรยายถึงการบีบเค้นอันลึกลับที่กระทำในพรรคและรัฐคอมมิวนิสต์ลักษณะต่าง ๆ ชื่อเรื่องเป็นแรงศรัทธาจากกลอนยุคต่อต้านสตาลินของอารัง (Aragon) ที่ขึ้นต้นว่า "แล้ววันนั้นจะเวียนมา วันแห่งส้ม" ซึ่งหมายถึงความรุนแรงของเผด็จการ Rakosi ซึ่งนิยมสตาลิน ในยุคนั้นเหล่าผู้นำสังคมนิยมจะปลุกคนสามสองฝั่งทะเลสาปบาลาตอง แม้ว่านักการเกษตรจะพยายามหักท้วงว่าน้ำในทะเลสาปจะแข็งตัวฤดูหนาว ก็ไม่สามารถหักท้วงผู้นำเหล่านั้น ซึ่งลือลือกันว่า "พรรคไม่เคยผิดพลาดไปได้" ในที่สุด

คนล้มล้าน ๆ คน ซึ่งต้องห่มหุ้บข้อมากักตักปลุกเรียงรายคามสองฝั่งทะเลสาป แล้วก็คายเรือบในฤดูหนาวต่อมา และ
รับมาปในเรือนนี้ ก็คือกักการเกษร ซึ่งถูกกล่าวหาว่าไม่เจตนาไม่มีความตั้งใจ

9. *Maurice Duverger, Les Orangers Du Lac Balaton, Editions : Du Scuil, p. 182.*
10. ศุ *J. Dimet* และ *J. Estager*, (อ้างแล้ว); และ *Inpre'cor* ฉบับที่ 8; และคณาของ *Peter Green*, ใน *New Left Review* (กุมภาพันธ์-เมษายน 1977)
11. ศุ *J. Dimet* และ *J. Estager*, (อ้างแล้ว); และบทความของ *Peter Green* (อ้างแล้ว).
12. สำหรับฝรั่งตะวันตก ถือว่า หมเป็นอาหารชั้นเลว เป็นอาหารสำหรับคนจนคนรายได้น้อย เพราะไม่ได้คุณค่าอาหาร
เท่าเนื้อวัว, ปลา, ผัก, และผลไม้ การขาดแคลนอาหารในโปแลนด์จึงเป็นกาวขาดแคลนตามมาตรฐาน "ฝรั่ง"
ฝรั่ง (ก็ ๆ) มักจะสะดุ้งสุดตัวเมื่อได้รับทราบการขาดแคลนอาหารของประเทศโลกที่สาม สำหรับเมืองไทย ถ้า
กรรมกรจะขาดแคลนก็ถึงขั้น
"อาหารไม่ควรคิดกินเบ็ดใด (และหม!)
ควรกินหญ้ากินน้ำตามเรื่องไป"
จริง ๆ อย่างในเพลง "วัวควายที่ไม่ได้ไถนา" ใน ภาวะเศท ของนาวันัน พงษ์โพธิ์ และ สุจิตต์ วงศ์เทศ
13. ศุข้อวิเคราะห์ของ KOR ใน "Apple a' la societe", *Inpre'cor* ฉบับที่ 45, 1979. และผลงาน
ของ *Dimet* กับ *Estager* (อ้างแล้ว).
14. ศุแวร์เจ จัดประเภทสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกว่า เป็นสังคมนิยมแบบรวบอำนาจ (totalitaire) ซึ่งไม่ส่งเสริม
ลักษณะพหุนิยม (pluralisme) แต่ภายใต้ระบบที่กักกัน กลุ่มต่างๆ ในโปแลนด์ได้พัฒนาลักษณะพหุนิยมขึ้นใน
ภายหลัง
15. ศุประกาศของ KOR เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 1980 และวันที่ 11 กรกฎาคม 1980 ใน *Inpre'cor* ฉบับที่
82-83, 1980.
16. รายงานการนัดหยุดงานใน *Inpre'cor* ฉบับที่ 82, 83 และ 84, 1980 (อ้างแล้ว); และงานของ *Dimet*
และ *Estager* (อ้างแล้ว).
17. ศุโหม่นำโปแลนด์ยุคใหม่ได้จากบทความใน *Inpre'cor* (อ้างแล้ว), บทความใน *Ler Monde Di-*
plomatique ฉบับเดือนตุลาคม 1980, พฤษภาคม 1981, สิงหาคม 1981, พฤศจิกายน 1981; และบท
ความของ *Ignacio Ramonet*, "La longue marche vers la normalisation" ใน *Le*
Monde Diplomatique ฉบับเดือนมกราคม 1982.
18. เป็นพฤติกรรมแบบเดียวกับ *Louis Bonaparte* ซึ่งเตรียมทำรัฐประหารบรุนเนร์ (ไปรตุคเจิงอรรถที่ 23
ประกอบ)
19. บทความของ *Ramonet* (อ้างแล้ว).
20. "สมาคมผู้รักชาติ Grunwald" ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม 1981 เป็นพวกลัทธิต่อต้านชีวในโปแลนด์ และ
เป็นพวกแข็งกร้าวในพรรคคอมมิวนิสต์โปแลนด์มานานแล้ว ในปี 1968 เคยขึ้นสู่กระแสสูง ทำให้มีผู้นิยมถูก
กำจัดไปและชาวชีวกว่าหกแสนคนต้องระเหวร้อนออกไปจากโปแลนด์ ในยุคของโซลิตาร์ตพวกนี้จึงก่อตั้งกลุ่ม

Grunwald ขึ้น แล้วออกวารสารรายสัปดาห์ *Realite'* หรือ *Rzeczynistose* หรือ "ความเป็นจริง" มุ่งสาธิตโจมตีผู้นำพรรคเชื้อสายชีวสมัยสตาลิน และโจมตีโซลิตาร์ควาตทกพวกอียูคลอง หนังสือพิมพ์ปรารถนาของรัสเซีย นำเอาข้อเขียนบทความของ *Realite'* ไปตีพิมพ์ซ้ำบ่อยครั้ง

Stafan Olszowski สมาชิกคณะกรรมการเมืองของพรรค POUP เป็นผู้ปลุกปั้นกลุ่ม Grunwald นี้ เป็นที่นิยมของกลุ่มนายทหารชั้นผู้ใหญ่กลุ่มหนึ่ง ซึ่งถือหลักต่างชาติ ถือว่าอาชีพทหารเป็นอาชีพที่บริสุทธิ์ที่สุด เพราะสืบสายมาจากพ่อถึงลูก อย่างเช่นนายพล Jaruzelski เอง (ดูเชิงอรรถที่ 21 ประกอบด้วย)

21. นายพล Wojciech Jaruzelski เป็นอดีตนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกลาโหมในสมัยของ Kania ขึ้นนั่งเก้าอี้เลขาธิการพรรคแทน Kania ซึ่งบดโอกาสให้เมื่อ 18 ตุลาคม 1981 สำนักข่าวตะวันออกเคยแสดงทัศนะวิจารณ์กันว่า นายพล Jaruzelski ผันเป็นสายนิยมกลาง และค่อนข้างใจกว้างในการรับฟังข้อเสนอของโซลิตาร์ควิตต์แล้ว... ก็กลับกลายเป็นผู้ที่ทำรัฐประหารประเทศประหารโซลิตาร์ควิตต์เสียเอง เมื่อเดือนธันวาคมที่ผ่านมา (1981) ความจริงตัวนายพล Jaruzelski มาจากครอบครัวขุนนางเจ้าที่ดินที่มีอาชีพทหารมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ แต่ตัว Jaruzelski นั้นไปเรียนการทหารในรัสเซียนานปี ซึ่งมีทั้งลักษณะต่างชาติแต่นิยมรัสเซียผสมกันในตัว นายพล Jaruzelski ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมในสมัยที่มีการปราบขมิ้นปี 1968 ถ้าสืบสาวประวัติกันเช่นนั้นก็น่าแปลกใจที่จะเกิดการรัฐประหารเดือนธันวาคมนี้
22. คุรายงานข่าวของ *Le Monde* ฉบับวันที่ 15 ธันวาคม 1981, *Le Matin* ฉบับวันที่ 14 ธันวาคม 1981 และ *Le Nouvel Observateur* ฉบับพิเศษซึ่งออกเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม เพื่อไปแปลนเค้โดยเฉพาะ.
23. คุข่าว *Le Monde* วันที่ 16, 22 ธันวาคม 1981, *Le Matin* วันที่ 15-18 ธันวาคม 1981, *Libération* วันที่ 15 ธันวาคม 1981 และ *Les Nouvelles Littéraires* ฉบับพิเศษที่ 2817 ในบทความของ *Jean Christian Harvest*, "Ceque l'on peut deja conclure,"
24. ค่ายกักกันในโปแลนด์ โดนัลด์ ค่ายในเกาะ Hela ทนเห็นเมืองคังสก์ ซึ่งมีอุณหภูมิลบ 20 องศาเซลเซียส ค่ายทหารในเขต Skolinov ใกล้เมืองวอร์ซอว์ เป็นต้น.
25. Mozowiecki เป็นผู้มีอิทธิพลในหมู่ผู้เคร่งศาสนาคาธอลิก เขามีส่วนจัดตั้งกลุ่มปัญญาชนคาธอลิก (KIK) กระจาย ๆ กลุ่มในโปแลนด์ รวมทั้งเป็นสมาชิกก่อตั้งวารสาร *Wiez* (สายสัมพันธ์) Mozowiecki เป็นที่ปรึกษาคนสำคัญคนหนึ่งของวาเลสซา
26. บทความของ *Bernard Poulet* ใน *Le Matin* ฉบับวันที่ 18 ธันวาคม, บทนำ *Le Matin* วันที่ 19 ธันวาคม 1981; และบทความของ *K.S. Karol*, "La Peste a' Varsoric" ใน *Le Nouvel Observateur* ฉบับวันที่ 26 ธันวาคม 1981-1 มกราคม 1982.
27. ฟรังก์ซ์-มาซง (franc-macon หรือ free-mason) แต่เดิมมาเป็นสมาคมลับนานาชาติ ฟรังก์ซ์-มาซงในโปแลนด์มีจุดขึ้นหมายถึงกลุ่มพวกคอมมิวนิสต์อิสระ
28. คุ *Karl Marx*, *Le 18 Brumaire de Louis Bonaparte*. รัฐประหาร 18 บรูแมร์ โดนัลด์ วันที่ 9 พฤศจิกายน 1799 สมัยนั้นรัฐบาลชุด 'Directoire' ปกครองประเทศและไม่เป็นที่นิยมของประชาชน มีเรื่องวุ่นวายทางการเงินและความวระส่ำระสายภายในพวกที่พัวพันกัน (ซึ่งศัตรูเรียกว่าพวกจาโคแมง) พวกเป็น

กลางและพวกนิยมเจ้าต่างพยายามชักชวนนายทหารหนุ่มผู้กำชัยชนะหลายครั้งในสงคราม ได้แก่ Louis Bonaparte (ต่อมาคือ Napoleon) ให้เข้ามาเป็นพวกเดียวกับคน Bonaparte ไม่วางตนเป็นศัตรู และก็ไม่ผูกมิตรว่าจะเป็นฝ่ายใด โดยที่มักจะเอาพวกนี้ไว้เป็นกำลังหนุนให้ตนเองขึ้นไปเป็นใหญ่คนเดียว ด้วยเหตุนี้รัฐประหารบรูมว์จึงเกิดขึ้นในเช้าตรู่ของวันที่ 18 บรูมว์

การที่พวกฝรั่งเศสเปรียบเผด็จการของ Jaruzelski ว่ามีต้นตอเดียวกับเผด็จการบรูมว์ ก็เพราะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างที่ประเทศกำลังจะสลาย เป็นเหตุการณ์ที่ส่อเค้ามานานแล้ว และเป็นเผด็จการรวมอำนาจทางการเมือง ซึ่งจะให้อำนาจแก่ทหารในการปกครองประเทศ และทำลายระบอบประชาธิปไตยที่เพิ่งต่อสู้ได้มา (ในฝรั่งเศสคือการปฏิวัติฝรั่งเศส 1789 ในโปแลนด์คือการต่อสู้ของกรรมกรและชนชั้นปัญญาตงส์ 1980)

29. Cornelius Castoreddis เป็นนักปรัชญา นักจิตวิเคราะห์ นักเศรษฐศาสตร์ และเป็นผู้อำนวยการสถานการศึกษาชั้นสูงในปารีส (Ecole pratique des Hautes Etudes) เขาเคยจัดทำวารสาร สังคมนิยมหรือความป่าเถื่อน (Socialisme ou Barbarie) ร่วมกับ Claude Lefort ซึ่งเป็นหนังสือของพวกเขา บัญญาชนที่ออกมาต่อต้านระบอบรวอำนาจ (Totalitarisme) ของประเทศที่สามเสียดลุนสังคมนิยม.
30. ศ. Alison Browning, "Une conversation avec Leszek Kolakowski", *Codmos* ฉบับที่ 12, 1980. อ้างโดย Ignacio Ramonet ในบทความเรื่อง "La longue marche vers la normalisation" ใน *Le Monde Diplomatique* มกราคม 1982.
31. บทความของ Jean Offredo, "Face a' la fuite en avant, le roli moderateur de l'Eglise" ใน *Le Monde Dipomatique* มกราคม 1982 บทความของ Claude Frangois Julien, "Le Jeude l' Eglise", *Le Nouvel Observateur* 2-8 มกราคม 1982; *Le Matin* วันที่ 21, 23, 25 ธันวาคม 1981.
32. *Le Matin* วันที่ 28 ธันวาคม 1981 และ 8 มกราคม 1982.
33. Andrzej Wajda เป็นนักสร้างภาพยนตร์ของโปแลนด์ซึ่งได้รับรางวัล Palme d' Or ในการประกวดภาพยนตร์เมืองคานส์ ปี 1981 สำหรับเรื่อง "L' Homme de Fer" หรือ "มนุษย์เหล็ก" เป็นภาพยนตร์สะท้อนเหตุการณ์เมืองคังสก์ ปี 1980 ซึ่ง เลช วาเลสซา ร่วมแสดงอยู่ในภาพยนตร์เรื่องนี้ด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ Wajda แสดงจุดยืนสนับสนุนโจลคาร์ตี ก่อนหน้านั้น Wajda เคยสร้างภาพยนตร์เรื่อง "L' Homme de Marbre" หรือ "มนุษย์หินอ่อน" สะท้อนเหตุการณ์ในปี 1970
34. ศ. "Le Silence de l'homme de Marbre", *Le Matin* วันที่ 1 มกราคม 1982.
35. Alain Duault, "Polonaise", *Les Nouvelles Litteraires* ฉบับพิเศษที่ 2817.
- * กลอนประกอบส่วนใหญ่ในบทความนี้มาจาก "หนทางแห่งหอยหาก" ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
- ** เป็นบทกลอนของ "สวัสดิ์" ซึ่งเขียนลงบ่อยใน ส.น.ท.ส. สาร (หนังสือของสมาคมนักเรียนไทยในฝรั่งเศส)